

Izhaja vsak ponedeljek in četrtek popoldne.
Stane za celo leto 15 L., za pol leta 8 L., za četrt leta 4 L. Za inozemstvo celo leto 85 L.
Na naročila brez dopolne naročnine se ne moremo ozirati.
Odgovorni urednik: Polde Kemperle

GORIŠKA STRAŽA

Štev. 26

V Gorici, v torek 1. aprila 1924.

Let. VII.

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Oglasi se računajo po dogovoru in se plačajo vnaprej.
List izdaja konsorcijsko GORIŠKE STRAŽE Tisk. Juch v Gorici via Morelli 16.
Uprava in uredn.: ulica Mameli 5. (prej Scuole).

SLOVENSKO LJUDSTVO GRE NA PLAN

Veličasten ljudski zbor v Idriji

Veličasten ljudski zbor v Idriji.

V nedeljo ob 3. popoldne so valovile množice idrijskih meščanov in okoličanov v veliko dvorano Diđičevo. Ko je predsednik mestnega volilnega odbora Poljanec otvoril shod, je v natlačeni dvorani bilo nad 1200 ljudi. Par sto ljudi je stalo pred dvorano na trgu. V prvi vrsti so sedeli idrijski fašisti, ki so imeli pri sebi Peternellija.

Predsednik je podelil besedo kandidatu drju Bitežniku. Ko je slovenski kandidat stopil h govorniški mizi, je vsa dvorana udarila v burno ploskanje, da je trajalo cele minute.

GOVOR KANDIDATA DRJA BITEŽNIKA.

Zelo me veseli, da so na današnjem shodu pristaši različnih političnih prepričanj.

Četudi so komunisti in fašisti najhujši politični nasprotniki, vendar eno jim je skupno. Za obe stranki je država ysemogočna. Od nje je odvisno, koliko pravice ima posameznik, družina, občina, dežela v državi vključeni narodi i. t. d.

So pravice, ki so neodvisne od države in njenih vlad.

Mi pa pravimo, da ima vsak človek samo že s tem, da pride na svet nedotakljive pravice, ki so neodvisne od države in njenih vlad. Vsak človek ima pravico do človeka vrednega življenja. On ima pravico do dela, ki mora biti v pravico urejeni državi edina zdrava podlaga gospodarskih pravic vsakega posameznika. Ne dvomimo, da je današnji gospodarski red krivičen in protisocialen. Podlaga današnjemu gospodarskemu redu ni delo lastnih rok, temveč samo formalna opravičenost do posesti gospodarskih dobrin, s katerimi se tuje delo izkorišča v lastne name-re. Mi vidimo, da gospodarijo v javnem življenju ravno tisti, ki niso pridobili gospodarskih dobrin s svojim lastnim trudom. Danes je zavladal nad gospodarstvom popolnoma kapital, ki mu je delo usuznjeno.

Neodvzetne pravice družine in narodov.

Neodvzetne in od vsake države in njenih vlad neodvisne pravice ima tudi družina. Svete in neutaljljive pravice imata do svojega otroka oče in mati, ker so v prvi vrsti starši odgovorni za duševni odgoj in telesni blagor svojih otrok.

Se toliko bolj bi morala vsaka država spoštovati od narave utemeljene pravice vsakega naroda do samostojnega vsestranskega, narodnega življenja. Med te spadajo predvsem pravice našega naroda do popolne slovenske šole, do jezikovih pravic na vseh državnih, deželnih in občinskih uradih, do svobodnega razmaha in napredka v kulturnih organizacijah. (Burno odobravanje in ploskanje).

Enotna volja in zavest slovenskega ljudstva.

Zadovoljen sem, da imam danes pred seboj g. Peternellija, ki je že v vladnem glasilu »Goriškem Slo-venecu« trdil, da je slovensko ljudstvo mirno, delavno, lojalno in dr-žavi udano. Toda Šeeki, Besed-njaki, Wilfani i. t. d. sejejo razdor med slovenskim ljudstvom in italijanskimi vladami. Radi njih ni prišlo in ne bo prišlo do sporazuma in miru. Isto trdi tudi stalno v svoji »Novi dobi«. Toda tudi v tem ni originalen, temveč sledi le pi-sanju italijanskih listov, ki pihajo dnevno to trobento. Mož je pač v vsem odvisen od svojih gospoda-rjev.

Če bi bili mi glavna in edina o-vira miru in spravi med našim ljudstvom in italijanskimi vlada-mi, potem izjavljam slovesno, da bi se odstranili iz ljubljene zemlje, na kateri smo bili rojeni. Gotovo mi bo vsak izmed vas rad priznal, da ni ravno prijetno živeti slovenskim javnim delavcem v stalnem prega-nanju in sovraštvu, večkrat v življenski nevarnosti!!! Slovenski javni delavci se pa globoko zave-dajo, da ne zagovarjajo svojih pravic, da se ne borijo za svoje lastne interese. V nas je zavest, da se borimo za sveto in pravično stvar. Slovencev in Hrvatov. (Dol-gotrajno ploskanje).

Voditelj slovenskih »fašistov« osramočen.

Toda danes imamo v svoji sredi gospoda Peternellija. Da ne bo več predrzno širil v svojem listu laži po naročilu njegovih gospodarjev, pozivljamo slovenske volilce mesta Idrije, da mu odgovorite: **Ali vi odobrujete delo svojih ljudskih organi-zacij, ali se strinjate z delavnim programom ki so ga slovenski javni delavci do danes izvrševali, in ki ga bodo udeleževali tudi v bodočnosti, ali niso vaše zahteve, naše zahteve, ali ste z nami, ali proti nam!!!** (Klic: Mi smo z vami. Bog živi slovenske javne delavce. Burno pritrdjevanje in ploskanje. Vsa dvorana je grmela od »Živjo«, vzklikov in dolgega ploskanja). Dobili ste primeren odgovor g. Pe-ternelli in pričakujem od vas, da boste vsaj v bodočnosti toliko sramežljiv in pošten, da se ne bo-šte več lagali v svojem listu, na shodih in v trenutkih, ko nas ova-jate svojim gospodarjem. Tak od-govor dobite vi in vaši tovariši, ki vam pomagajo opravljati vohun-sko delo nasproti slovanskemu ljudstvu, danes na 14 velikih vo-lilnih shodih. Ta odgovor vam bo-do dali vsi Slovenci in Hrvati na dan 6. aprila. (Burno pritrdjevanje in ploskanje polne dvorane).

Davki se morajo ljudstvu vračati.

Gospodu Peternelliju nisem mogel odgovoriti na shodu v Cerknem na njegovo neosnavano trditev, da

je naše ljudstvo v vsem in popolnoma odvisno od italijanskih vlad. Mi jasno izjavljamo svoje globo-ko prepričanje: Naše ljudstvo vrši točno svoje državljanske dolžnosti. Ono redno plačuje svoje davke. Davčni uradniki so mnenja, da je ravno naše ljudstvo najbolj po-šteno pri davčnih napovedih. Tudi naše ljudstvo ima pravico zahteva-ti, da se mu davki vračajo v drugi obliki. Vlada je dolžna vzdrževati popolno slovensko šolo z našim de-narjem, je dolžna podpirati naše kmetijstvo, ona mora plačati voj-no odškodnino, invalidne pokojnine i. t. d. Če se g. Peternelli čuti tako odvisnega od svojih gospodarjev, (Smeh. Živahno ploskanje) če on obupuje nad svojo možatostjo in sposobnostjo, se mi in naše ljudstvo globoko zavedamo svoje možato-sti, značajnosti in tudi svojih pravice Slovensko ljudstvo hoče biti tudi samo kovač svoje lastne sre-če. (Veselo pritrdjevanje in dolgo-trajno ploskanje).

Sporazum bo prišel.

Mi smo na vseh shodih odkrito in možato odkrili svoje stališče. V-lada in naši politični nasprotniki vedo, kaj hoče, kaj zahteva sloven-sko ljudstvo. Sporazum bo prišel, toda vlada nas ne sme smatrati za testo, ki ga sme gnesti po svoji ljubi volji. Spoštujte naj nas kot narod, ki noče umreti. Naš narod stremi po rasti in vsestranskem napredku. Živeti hočemo. (Burno, dolgotrajno ploskanje. Vsa dvora-na se dvigne in navdušeno vsklika).

GOVOR JANKA KRALJA.

Besedo dobi nato urednik Kralj. V kratkih besedah oriše veličastno, čudežno vstajenje slovenskega na-roda. Če premišljamo, kako je bilo mogoče, da si je majhen, siroma-šen narod mogel z lastnimi silami ustvariti krepko grudorodno kul-turo, vidimo, da smo imeli Sloven-ci dve poti do samostojne ljudske kulture: slovensko šolo in sloven-sko društvo.

Obe ti sestavni sili našega kul-turnega življenja sta ogroženi. (Tako je!) Slovensko šolstvo gine, slovenska društva zatirajo. Tako je kulturno življenje celega ljud-stva v težki nevarnosti. Govornik je tu orisal ogromno duševno in gmotno škodo, ki jo trpe idrijski meščani in vsi primorski Slovenci, ker je vlada zatrla slovenske sred-nje šole (Burno odobravanje).

Dragi rojaki, tu med nami je zastopnik skupine, ki pravi, da je slovenska. Mi smo javno in odkri-to razjasnili svoje stališče glede slovenske šole in glede slovenske-ga kulturnega življenja. Zato sme-mo zahtevati, da tudi g. Peter-nel javno in jasno pove, kaj misli v teh življenskih prашanjih našega ljudstva. Tu pred vami, slovenski možje, stavim g. Peternelu javna prашanja:

1.) Ali ste Vi, g. Peternel, za to, da bodi ljudska šola v slovenskih krajih popolnoma slovenska?

2.) Ali ste Vi, g. Peternel, za to, da se slovenski Idriji vrneti slo-venska realka in slovenska gimna-zija?

3.) Ali ste Vi, g. Peternel, za to, da se slovenska prosvetna društva protipostavno zatirajo?

Peternel: Jaz Vam, gosp. Kralj, nisem podrejen in nisem dolžan od-govarjati na Vaša prашanja. (Dvo-rana bukne v smeh).

Govornik: Če ne morate odgo-voriti, je vaš molk najbolj kričeč odgovor. (Ploskanje).

Ta tri prашanja tvorijo bistvo na-šega narodnega problema. Bodite uverjeni, da je za slovensko ljud-stvo tragično, da se mora boriti za stvari, ki jih je imelo že pred 50 leti. Mi bi želeli korakati vstrie s celotnimi evropskim zapadom, a si moramo braniti golo življenje. Če se z nami strinjate, se morate ne-mudoma ločiti od svojih političnih tovarišev, — če ste nam nasproten, potem je bila Vaša izjava v Cerk-nem, da ste Slovence, velika laž. (Burno dolgotrajno ploskanje).

Ne znam govoriti, nisem politik.

Nato je podal predsednik besedo zastopniku vladne stranke g. Pe-ternelliju.

Nisem govornik in nisem se ba-vil s politikom. G. Bitežnik in Kralj sta imela lepa in dolge govore. Toda ne dajte se zapeljati od lepih besedi mojih predgovornikov. Jaz nastopam za resnico in pravico, za-to vam bom nalil jesiha, kakor sem ga nalival že v Cerknem; Bitežnik je hotel s svojim dolgim in krasnim govoru doseči od vas burne aplav-ze. Zato je vzbujal v vas najsre-nejše občutke in obvladal je vaše instinkte. Jaz sem nastopil, da po-vem slovenskem ljudstvu vso re-snico (Medklic: Novi prerok.)

Mi nismo proti delavcem, kajti veliko izpreobrnjenih komu-nistov se je nahajalo v slavni ar-madi črnih srajc, ki so vpriporile pohod na Rim. (Med izpreobrujen-ci najzadnjega časa je tudi g. Pe-ternelli).

Bitežnik vas je ščuval proti dav-kom. Govoril vam je o samih prav-icah. Vi pa imate tudi dolžnosti do države. Hm, Slovenska šola? Kakšno šola pa hočete? Ali mogo-če tako, kot ste jo imeli v Avstriji? Take šole vam mi nikoli ne prizna-mo. Od države ste popolnoma od-visni. Zato izkažite ji s svojimi gla-sovi zaupanje, drugače boste vse izgubili. (Saj smo žel)

Gospod vitez v škripih.

Bitežnik: »Gospod Peternelli mi je očital, da sem vas ščuval proti davkom! Pozivljam gospoda Pe-ternellija, da ne zavija mojih be-sedi. Volilci, ali sem vas ščuval proti davkom? Ali sem izustil

samo eno besedo proti plačevanju davkov? (Ne! vzklika kakor grom vsa dvorana.)

Gospod Peternelli je trdil, da sem vam govoril samo o pravicah, a ne o dolžnostih Slovencev. Naše ljudstvo je redno plačevalo svoje davke, v dolgih vrstah so čakali naši ljudje pred pobiralnicami davkov. Zvesto je pošiljajo naše ljudstvo svoje sinove v italijansko armado. In vi idrijski rudarji, ali niste naravnost mučeniško vršili svoje dolžnosti do države? Kopal ste po 8 ur globoko pod zemljo, od vašega dela je imela vlada letno milijonske dobičke. (Burno pritrdjevanje.) G. Peternelli, ali gre dolžnost našega ljudstva mogoče tako daleč, da bi morali mi postati Italijani po krvi in po jeziku? Če to mislite, potem ste vi izmed Slovencev v dvorani edini. (Živalno ploskanje).

Če je vas sram biti Slovenec, nas ni. Mi smo ponosni na to, da smo Slovenci. Naš ponos je tudi opravičen, ker se smemo prištevati med izobražene narode. Slove. kulture smo si morali sami ustvariti, s svojim lastnim delom in lastnim denarjem. Ustvarili smo si jo kljub najhujšemu pritisku od strani bivše države. (Pritrdjevanje in burno ploskanje). Preidem k jedru. Gosp. Peternelli nam ni dal odgovora na naša bistvena vprašanja. Ostal nam je dolžan svoj odgovor glede naših zahtev po popolni slovenski šoli, po pravicah našega slovenskega jezika, po naši pravici do samostojne slovenske kulture. Pač pa nam je stavil protivprašanje: Kakšno slovensko šolo hočete gospodje? Mi povemo g. Peternelliju odkrito naše stališče: mi hočemo šolo, v kateri se bodo poučevali vsi predmeti in tudi italijansčina v materinski slovenski besedi. (Cel zbor z burnim ploskanjem zahteva odgovora od Peternella ki molči.)

Zakaj gre pri teh volitvah?

G. Peternelli prihaja v naše vasi po glasove za svoje stranko. Toda njegova stranka je molčala, vztrajno molčala k vsem krivicam, ki so se godile slovenskemu ljudstvu. Peternellovi ljudje so molčali, ko je bil zadan smrtni udarec slovenski šoli, molčali so, ko so metali iz službe slovenske sodnike, molčali, ko so se vničevala slovenska prosvetna društva, molčali, ko se je uvedla dvojezičnost slovenskih časopisov. Vedno so le molčali in zopet molčali ali pa celo predrzno hvalili krivice. V tem je obstajalo vse njihovo delo za slovenski narod. Tako politiko slovensko ljudstvo ogorčeno odklanja, take stranke Slovenci ne bodo volili nikdar!

Peternelli se skuša izviti.

Govoriti začne g. Peternelli. Odgovarja dr. Bitezniku, in trdi, da je »Goriška Straža« večkrat pisala, naj ljudje ne plačujejo davkov. »Sicer pa«, pravi Peternelli. »smatram vse govorenje gg. Biteznika in Kralja za protidržavno izzivanje. Dokler boste sanjali o neki posebni slovenski narodnosti, dokler se ne boste zliili z italijanskim narodom v eno telo, boste proti državi.«

Obramba Mussolinija.

Besedo dobi Kralj, ki izvaja:

Cenjani zbor, prihajam v čuden položaj, da moram braniti g. Mussolinija pred g. Peternellijem.

(Burna veselost po vsej dvorani). G. Peternelli je v svojem govoru dal razumeti, da bomo mi od vlade le takrat kaj dobili, če glasujemo za vladno listo. S tem je g. Peternelli izjavil, da je po njegovem mnenju vlada g. Mussolinija pristranska krivična, koruptna vlada. Mi tej strašni obsodbi ne moremo z lepa pritruditi. Kajti mi še vedno verujemo, da more biti temelj te države le zakon in enakopravnost vseh državljanov. (Viharno ploskanje).

Ugotovljam javno, da g. Peternelli na moja vprašanja, ali se strinja z zatvorom slovenske ljudske šole, z zatvorom slovenskih srednjih šol in z uničevanjem naših društev — da na ta vprašanja ni odgovoril. Zakaj ni odgovoril, veste dobro: Izbirati bi moral med Videmskimi gospodarji in slovenskim ljudstvom. Izbral si je Videm. (Burno, gromovito odobravanje). Mi smo si izbrali slovensko ljudstvo, ki nas je rodilo in vzgojilo. (Viharno ploskanje).

Zdaj, možje volilci, še eno besedo: Gospod Peternelli je tu ponovno izjavil, da smo govorniki proti državi. Jaz vas tu javno pozivljam, da mi odgovorite: Kdo izmed vas je slišal tu le eno besedo, ki bi bila namerjena proti državi? (Dvo-

rana se dvigne na noge in iz množice zaori gromovito: »Nihče! Nihče! To je laž!«) Jaz tu javno pribijem, da je očitek g. Peternella — oprostite ostri besedi — ovadba, vržena v obraz idrijskemu mestu. (Celokupni zbor zavolvi v viharnem ogorčenju.) Živo želim, da bi izginil iz naših krajev ta nizki način političnega kroja, kajti mi smo navajeni, boriti se na odkrit in pošten način!

Konec shoda.

Slednjič, slovenski možje, še eno misel. Zakaj bomo šli na volišče za slovensko lipo? Šli bomo za to, da povemo državi želje slovenskega rodu. Mi ne bomo oddali glasu šesterim minljivim možem, dali jih bomo za slovensko dečo, za slovensko kulturo, za telesni in duševni kruh celih rodov. Pa ne samo to. V globočini slovenskega srca je prelepa, svetla podoba bodočega človeštva: Človeštva, ki bo prava družina vseh narodov, ki spoštujejo eden drugemu svete, nedotakljive vrednote in pravice.

Za to veličastno misel o enakopravnosti narodov pojdejo v boj dne 6. aprila vsi primorski Slovenci. (Burno, vedno znova naraščajoče ploskanje polne dvorane).

Predsednik Poljanec zaključil ob 6.15 veličastno zborovanje.

Ostali shodi v naših hribih.

Spodnja Idrija.

V nedeljo se je zbralo krog 600 ljudi na trgu na slovenski volilni shod. Na shodu je bilo tudi mnogo komunistov. Predsednik volilnega odbora je otvoril ob 11. uri shod in podal besedo uredniku Kralju. Govornik je v kratkem uvodu opisal zgodovinski vstop Slovanov v italijansko državno življenje. Slovensko ljudstvo je prišlo v novo državo že z zrelo in razvito politično zavestjo. Naše avtonomne občine so bile prava pol. šola našega ljudstva. Na obširnem polju deželne avtonomije, ki je posebno na Kranjskem v Kerkovi dobi rodila toliko sadov, so se uveljavljali in šolali kmečki in delavski zastopniki. Tudi boj za kulturno svobodo, za slovensko šolo, za pravice slovenskega jezika v uradih je nudil slovenskemu ljudstvu priložnost, da se politično osvosti. Misel ljudske demokracije je tako globoko prežela vsak naš kmet za potrebo in pravično, da pri vsaki zadevi, ki se njega tiče, tudi sam soodločuje.

V živahnem, burnem boju mladega slovenskega ljudstva se je v duši našega naroda jasno oblikovala predstava v pravičnem razmerju naroda do države. Naše ljudstvo dobro ve: Da je ljudstvo pravno organizirano v državi, to mora biti. Država je visoka vrednota; zato je naravno, da vršimo vse dolžnosti napram njej. To se je zdelo slovenskemu ljudstvu vedno naravno, nikomur ne pride na misel, da bi odrekal državi, kar ji gre. Toda na drugi strani se slovenski narod v polni meri zaveda, da ima temeljne, nedotakljive pravice, ki jih država ne more dati, ampak jih mora priznati in spoštovati (Odobranje).

Naši nasprotniki trdijo, da je ta v srečo slovenskega naroda vkoreninjena misel kriva in zmotna. Mi se z njimi ne pričakamo, ampak dajamo ta spor v razsodbo tretjemu, neodvisnemu in pravičnemu sodniku: kulturnem svetu. V zavesti kulturnega človeštva je usidrano prepričanje, da je vsaka država

dolžna, spoštovati in celo pospeševati svobodni kulturni razmah narodnih manjšin. Cel svet nam je priča, da smo na prvi poti, ko se borimo za priznanje narodnih pravic.

Nato je govornik z živimi zgledi dokazal, kako tesno je združeno narodno vprašanje s socialno krizo sodobja. Slovenska gimnazija v Idriji, svoboda slovenskih obrtnikov, slovenski jezik na sodnji — vse to je tudi prašanje vsakdanjega kruha. Navzoči komunisti so živahno odobraval govornikova izvajanja.

Z navdušenim odobravanjem so zborovalci sprejeli poziv, naj oddajo v nedeljo glas za socialne in narodne pravice delovnega slovenskega ljudstva. Shod je končal opoldne brez najmanjšega motenja.

Ljudski tabor v Cerknem.

Nedelja 30. marca je bila za ves cerkljanski okraj veličasten dan. Slovenski volilni odbor je pozval volilce, da že pred volitvami jasno in neprikrito izpovedajo svojo voljo in pred celim svetom svoje prepričanje, svojo voljo in svoje zahteve. Shoda se je udeležilo nad tisoč volilcev. V imenu Slovanskega volilnega odbora je otvoril shod točno ob 11. uri član Pokrajinskega volilnega odbora svetnik Vidmar, ki je v jedrnatem govoru opisal pomen državnozbornih volitev. Pozval je volilce, da gredo vsi ko en mož na volišče in da oddajo svoje glasove za slovensko listo.

Nato je podal besedo kandidatu dr. Bitezniku, ki je v vtě kot enournem govoru razložil hosedanje delo in vspehe slovanske ljudskih organizacij, našega časopisja in zastopnikov slovenskega ljudstva. V svojem govoru je dr. Biteznik spomnil volilce na veličasten spomenik slovanskega naroda, na prestol Gospe Svete. Ta spomenik je danes porušen.

Toda tudi ruševina za slovenski narod svete spomenika govori vsakemu glasno in jasno, da je slovensko ljudstvo v kraljevini Italiji ostalo zvesto svojim prade-

dom, ki so mnogo stoletij vstoličevali kneze tuje narodnosti tujega jezika in tuje krvi, a zahtevali od njega obljubo, da bo zvesto branil vero naših pradedov, pravice slovenskega kmeta. Mi smo ostali zvesti temeljnim idejam, ki so združene za vsakega Slovenca z Gospo Sveto. Ostali smo zvesti demokraciji, zato smo zahtevali deželno in občinsko avtonomijo, ki bi bila tudi v interesu države. Mi hočemo živeti v miru in v redu v naših slovenskih občinah in po naših lepoh vaseh. Pretepov, strahovanja nečemo trpeti.

Mi se bomo borili za gospodarske pravice našega kmečko-delavskega ljudstva.

Ne bomo odstopili nikdar od svojih zahtev po pravici slovenskega jezika na sodnji in vseh javnih uradih. Popolno slovensko šolo zahtevamo in za njo se bomo zvesto in vstrajno borili (Burno, dolgotrajno ploskanje in pritrdjevanje volilcev).

Olje in jesih.

Predsednik shoda je nato oddal besedo zastopniku fašistov, g. Peternelliju. Voditelj slovenskih »fašistov« je izjavil: G. Biteznik vam je govoril lep, dolg govor. Zato ne morem popolnoma razviti svojega programa. Biteznik se vam je laškali, on je demagog. On in njegovi tovariši so protidržavni. Vlival je v vas olja, (nikoli pa ricinovega olja; Opomba uredništva, dotaknil se je vaših najsrčnejših strun — jaz pa vam bom prilival jesiha ker jaz ljubim... (Medlic: »salato!«) pravico in resnico.

Biteznik vam govori samo o pravicah, on ne pozna dolžnosti do države. On in njegovi tovariši so šunjali proti davkom, oni so krivi, da so zgubili Slovenci svoje pravice, slovensko šolo... itd. Ne gre več za število, temveč za kakovost i. t. d. G. vitez je govoril v Cerknem ravno tako, kakor na drugih shodih. (»Bravo, molto bene« — je pritrjevalo in ploskalo g. vitez Peternelliju 20 fašistov, ki so se pripeljali na komionu iz Idrije. Fašisti so že med govorom grozili dr. Bitezniku s palicami in kričanjem).

G. vitez se je ustrašil odgovora.

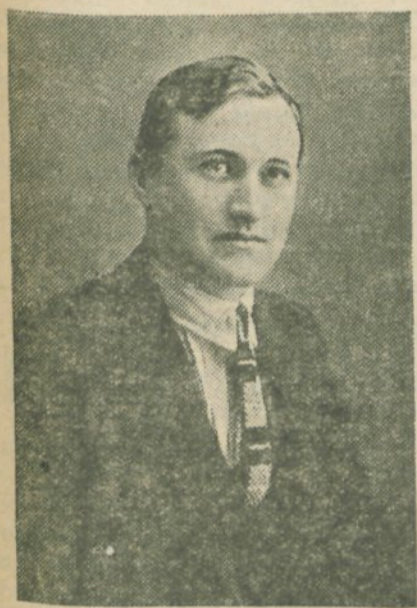
Kandidat dr. Biteznik je nato zavračal trditve g. viteza. Komaj je izgovoril par besedi proti smešnim izjavam g. viteza, so začeli fašisti mahati in groziti s palicami, kričati, zvižgati, prepevati navdušene pesmi.

Kandidat dr. Biteznik je pozval voditelje fašistov, da napravijo red in vspostavijo pri svojih članih disciplino, ki so se je držali slovenski volilci tako vzorno ves čas shoda.

Voditelji pa niso hoteli ali pa ni so mogli ukrotiti fašistov; zato je po 20 min. čakanja zaključil veličastno manifestacijo cerkljanskih volilcev svetnik Vidmar. Pozval je volilce, da gredo nevstrašeno dne 6. aprila na volišče v boj za slovensko zastopstvo. Vsa čast kr. orožnikom, ki so vzorno vzdrževali red pri shodu. G. vitez Peternelli je dobil zasluženi odgovor na poldanskem shodu v Idriji.

Naši slovanski kandidati.

ENGELBERT BESEDNJAK.

V slovenskem političnem življenju je Engelbert Besednjak že znana osebnost. Trideset let ima. Stariši so bili revni, oče je bil brihten in šegav, krojač iz Brji doma, mati izhaja iz kmečke hiše na Trnovem pri Gorici. Zgodaj že je deček ostal sirota brez očeta. Mati je preživljala številno družino z likanjem perila. Mladi Engelbert je dovršil gimnazijo v Gorici; kot mlad študent je vstopil v krog dijakov, ki so se zbirali krog tedanjega profesorja verouka Ivana Rejca. Nato je odšel na dunajsko vseučilišče študirati pravo. Med vojno je bil vpoklican h vojakom, tekom vojaške službe je neprestano študiral pravne in socialne vede ter se učil tujih jezikov.

Mladi visokošolec je bil l. 1913-14 tajnik Krščansko socialne zveze, ki je družila 124 goriških prosvetnih društev. Spretno in žilavo je vodil naše prosvetno gibanje in se spoznal s podeželskimi prosvetnimi delavci.

Na Dunaju je Besednjak dobil vpogled v življenje velikomestnega delavstva, v njegovo strokovno in politično organizacijo. Od blizu je opazoval težko borbo industrijskih delavcev za kruh. Nabral si je z opazovanjem in študijem bogatega znanja v socialnih vedah. Pet let je od tega, kar je začel pisati. Njegovi članki, pisani v jasnem in izbrušenem slogu, polni globokih, bistrih misli, so vzbudili veliko pozornost. Vstopil je v uredništvo »Slovenca« v času ko je vodil ta dnevnik vseučilišni profesor dr. Izidor Cankar; ko je Cankar zapustil to mesto, je postal Besednjak glavni urednik »Slovenca«.

O božiču l. 1920 se je dr. Besednjak vrnil v goriško domačijo. Postal je glavni urednik tržaške »Edinosti«. Pač so še v živem spominu odlični uvodniki, ki so v tem listu izšli izpod njegovega sijajnega peresa. V njih je razgrnil socialne probleme primorskih delovnih stanov, tam je ognjevitno branil naše narodne pravice. Odlična njegova zasluga je, da se primorski Slovani nismo omejili na ozko polje narodno-obrambne tehnike, ampak da so si široki ljudski krogi osvojili prepričanje, da bo slovensko ljudstvo obstalo na tej zemlji le, če se bodo delovni stanovi vzajemno pomočjo ubranili pritiska kapitalizma in si utrdili gospodarsko stanje.

Iz te važne narodne postojanke so goriške politične organizacije pozvale dr. Besednjaka na čelo

avtonomne deželne uprave. Začetkom leta 1921 je bil imenovan za člana deželnega odbora Goriške, kjer je skupno z zaslužnim dr. Antonom Gregorčičem zastopal Slovence. Na tem mestu je mladi delavec vršil ogromno delo. Pač je še v spominu javni boj, ki ga je dr. Besednjak skupno z deželnim glavarjem kom. Pettarinom započel, da se ohranijo deželi naše vodne sile, po katerih so stegali roke videmski kapitalisti. Slovenske, takrat še avtonomne, svobodne občine so imela v dr. Besednjaku krepko zaslombo. Koliko posredovanj in poti je napravil zanje, vedo pač najbolje naši župani. Ogromno upravno delo, ki ga je mladi mož vršil, pa postavimo v pravo luč, ako pomislimo, da so se tega dela v prejšnjih časih lotili le možje, ki so osiveli v političnih borbah.

Dr. Besednjak je bil najmlajši deželni odbornik, ki ga je kedaj imela goriška dežela — saj je imel šele 28 let — prevzel je pa na svoje rame delo, kot ga ni zlepa imel kak drugi njegov prednik — kajti treba je bilo graditi na vojnih ruševinah. Tu se je izkazala gibčnost duha in obširno znanje mladega ljudskega delavca.

Boj za deželno avtonomijo.

Dr. Besednjak je vzrastel v šoli velikega Kreka. S tem genijem slovenstva je še kot študent na Dunaju občeval in iz tega stika so se rodili veliki načrti, ki jih je mladi mož prinesel s seboj v domačijo. Ko je stopil v goriško politično življenje, je od vsega začetka proglasil: Ljudstvo naj samo upravlja domačo deželo! Ko je stopil v vodstvo deželne uprave, je slo vse njegovo teženje za tem, da se razširi delokrog deželne avtonomije, tako bi velik del gospodarskih prашanj, ki nas težijo, reševali zastopniki domačih kmetov in delavcev, ki najbolje vedo, kje deželo čevelj žuli; in tako bi se ljudstvo svobodilo strašnega pritiska slepe birokracije.

Ko je navalila na deželno avtonomij smrtna nevarnost, se je dr. Besednjak v družbi s tovarišema Ščekom in Bitežnikom odločno vrget v boj, da reši, kar se še rešiti da. Moško je vztrajal v tem boju, in le višja sila prevrata je povzročila, da smo kljub vsemu naporu izgubili deželno avtonomijo. A Krekov učence se je od svojega mojstra navadil zreti čez dnevne poraze in uspehe v veliko reko bodočnosti. In zato je v velikem volilnem govoru v Mirnu mogel zaklicati: Trdno verujemo v idejo ljudske avtonomije!

Socialni delavec.

Iz bedne mladosti, iz vztrajnega dela, iz dunajskega življenja med proletarci in iz globine Krekovega duha je mladi naš kandidat vsrkal v svojo osebnost socialnega duha. Iz njegovih del odsvita globoka ljubezen do siromašnih. Iz te ljubezni je šel često v boj proti prevladi kapitalizma, ta ljubezen nam je ključ za razumevanje njegovega dela. Mnoga prosvetna društva ga poznajo. Stotine ljudi, za katere je v važnih zadevah posređoval, ga pomnijo. Naši kmetje ga poznajo z velikih shodov Kmetško-delavskih zvez, ki jih je skupno s Ščekom in Bitežnikom utemeljil.

Najvidnejši pomnik njegovega dela je pač letnik 1923. »Goriške Straže«. Pogumno in učinkovito je

dr. Besednjak na teh listih branil slovensko šolo, pravice slovenskega jezika v javnem življenju. Zato je hučo trpel, preganjan je bil, skrivati se je moral, zahrbtno so ga napadli in pretepli, a njegov pogum ni klonil. Značajno in mirno je zvenel njegov glas po deželi: »Ne gre za naše minljive osebnosti, gre za pravico! Ali ni pravica vredna, da tudi s trpljenjem zanje pričamo?«

Zaupniki goriške dežele so izvolili dr. Besednjaka za predsednika Političnega društva »Edinosti« v Gorici; v njegove roke so položili politično vodstvo goriških Slovencev.

Ta važni, dobro premišljeni sklep slovenskih starejšin bodo primorski Slovani v nedeljo potrdili: poslali bodo v zakonodajno zbornico moza, ki si je to zaupanje z delom zaslužil.

STOJAN BRAJŠA.

Slovenskim volivcem predstavljamo tu moža, ki družni v svoji osebnosti dragocene prvine slovenskega duha in hrvatskega srca. Rodil se je l. 1888 v Pazinu, središču hrvatske Istre. Izšel je iz znanе narodne rodovine, ki je dala istrskemu ljudstvu odlične možje, duhovnike in izobražene kmete. Po vsej srednji Istri je bil znan in priljubljen njegov oče Matej, občinski tajnik v Pazinu. Oče je vsa leta vztrajno delal za probujenje istrskih seljakov, skupno s pazinskim županom blagim dr. Kureličem je širil narodno zavest po istrskih selih. Nabral in izdal je obširno zbirko prelepih istrskih narodnih pesmi. Iz te skromne, a izobražene slovensko-hrvatske družine je zrastel mladi Stojan.

Brihtnega dečka so stariši odmenili za šolo. Dva razreda gimnazije je dovršil na Sušaku; ko je Istra po dolgem boju dosegla, da se je otvorila hrvatska gimnazija v Pazinu, je vstopil mladi dijak v njene razrede. Izvrstno je študiral, učil se je tujih jezikov, poglobljaj se je v veličastni idejni svet krščanske kulture. Na mladega duha so odločilno vplivale bojevite kot iz granita izsekane razprave Antona Mahničeva v »Rimskem katoliku« in v »Hrvatski straži«. Brajša je zbral krog sebe majhno skupino dijakov, jih navdušil za krščanska in narodna načela. Iz tega kroga je izšla organizacija hrvatskega katoliškega dijaštva, ki jo je vodil sedanji odlični zastopnik hrvaške Istre, Božo Milanović.

Po dovršeni srednji šoli se je Brajša lotil pravnih studij. Študiral je v Gradeu in na Dunaju, potem je odšel v prestolno mesto hrvatskih banov, v Zagreb, kjer je dosegel doktorsko diplomu. V tem času ga je njegov duhovni mojster biskup Mahnič pozval, naj pride

na otok Krk, da prevzame uredništvo »Pučkega Prijatelja«. Ta list je že skozi 25 let prava duševna hrana za istrsko kmečko ljudstvo. Pred Stojanom Brajšo je »Ljudskega prijatelja« urejeval priljubljeni hrvatski pesnik Dragan Dujmčević. List se je takrat tiskal na Krku, urednik Brajša je stanoval pri biskupu Mahničju. V dnevnikih razgovorih z velikim filozofom si je mladi urednik poglobil izobrazbo, spoznal je veliko slovensko ljudsko gibanje in svetovno modroslovnou kulturo. V »Pučkem Prijatelju« je one čase izšla vrsta znamenitih člankov, ki so bili svetlo vodilo za kulturni in duhovni preporod istrskih Hrvatov. Te članki sta skupno izdelala biskup Mahnič in mladi Brajša; oni so vliili novega, načelnega duha v hrvatske kmečke razumnike.

Istočasno je začelo v srednji Istri živo prosvetno gibanje. Skupno s sedmimi tovariši je Brajša ustanovil v Pazinu visokošolsko društvo, ki si je nadelo ime velikega kmečkega škofa, Dobrile. Društvo »Dobrila« je ustanovilo 16 omladinskih društev in vrsto ljudskih knjižnic ter jih je vodilo do vojne. Iz teh društev so izšli značajni trdni seljaški voditelji, ki danes vzdržujejo v istrskih selih hrvatsko misel.

Sedanji naš kandidat je v tem času začel pisati znanstvene studije v zagrebško »Luč«; v letnikih »Narodne prosvjete« so objavljene važne razprave izpod njegovega peresa; v njih razglablja vprašanja iz tomistične filozofije in modernega dušeslovja.

Svoje bogato pravno izobrazbo je mladi mož poglobil kot odvetniški koncipijent v Pazinu, Pulju in Gorici. Goričani smo ga dobili v svojo sredo po vojni. Mnoga naša društva širom Goriške ga poznajo, saj je predaval v njih in jim nudil pravno pomoč. Postal je veren in vztrajen delavec za goriško ljudstvo in sedeluje v važnih narodnih ustanovah v Gorici.

Mož, ki ga predstavljamo našim ljudem, je sin slovensko-hrvatskega ljudstva. Njegovo tiho, dela bogato življenje priča, da bo zvest služabnik rodnega naroda.

ANTON PODGORNİK.

Kmečki gospodarji, ki prebirajo gospodarske poučne časnike, poznajo to ime. Goriški kandidat je bil rojen l. 1881 v Čepovanu. Izhaja iz rodbine, ki je znana in ugledna po vseh goriških gorskih planotah. Njegov brat je odvetnik dr. Karol Podgornik, bivši zastopnik Slovanov v rimskem državnem zboru.

Anton Podgornik je študiral gimnazijo v Gorici. Potem se je moral odločiti, kam naj krena. Je kmečki sin in kmečko delo je vzljubil. Za-

odločiti, kam naj gre. Je kmečki kmetijsko visoko šolo in je postal l. 1906 kmetijski inženir. Mladega kmetijskega strokovnjaka je vlekelo sree v goriško domačijo. Postal je profesor na slovenski kmetijski šoli v Gorici in je posvetil vse bogato znanje pouku kmečke mladine in povzdigi domačega kmetijstva. Posebno slovi kot izvrsten strokovnjak za živinorejo. Na številnih kmetijskih tečajih, ki jih je imel po deželi, je širil kmetijsko naobrazbo. V bivšem »Primorskem Gospodarju«, na listih »Gospodarskega lista« in »Gospodarskega vestnika« je napisal na stotine člankov, ki so v popul in pomoč razumnim kmečkim gospodarjem.

Med vojno je inž. Podgornik postal načelnik Deželne kmetijske urada v Gorici. Tu je vršil pomembno delo za popolno preosnovno ljudskega kmetijskega pouka. Ko je vlada razpustila to važno gospodarsko ustanovo, je bil vpokojen. Velika strokovna izobrazba in značajno, pošteno sree odlikujeta moža, ki je namenjen, zastopati slovenske interese pred vlado.

JOSIP BITEŽNIK.

V tej sliki bodo tisoči naših ljudi spoznali znanca. Josip Bitežnik je bil rojen l. 1891 v Solkanu pri Gorici kot sin zidarja. Šolal se je najprej v Gorici, pred vojno je začel pravne študije na vseučilišču v Gradcu. Že kot študent je delavski sin sklenil, postaviti se v službo revnega ljudstva. Lepi časi so bili: širok dežele je valovilo mlado krščansko kulturno gibanje, društva so rasla, 1800 slovenskih fantov je stalo v zboru telovadcev, na Goriškem, zavedni kmetje so se zbirali v kmečkih zvezah, delavci so snovali strokovne organizacije.

V sredino tega gibanja se je vrgele z mladeniškimi ognjem mladi dijak, zbiral kmečke fante, snoval prosvetne krožke, predaval, pel. Moremo reči, da si je v tej dobi izšolal organizatorični talent, s katerim ga je Bog obdaril. Pa kmalu je bilo konec tega plodovitega in veselega dela. Zapele so vojaške trobente, kot tisoče drugih je tudi mladi fant oblekel vojaško suknjo. Drugi njegovi tovariši so postali oficirji, njega pa je avstrijska vojaška oblast poslala na fronto. Zakaj slabo je bil zapisan, že takrat so sumili, da je velik sovražnik Avstrije.

V Rusiji.

Avgusta meseca l. 1916 so ga zajele ruske čete. V Rusiji je ostal tri leta. V tem času je bil mizar, poljski delavec, poučeval je nemščino, bil je kočijaž, ki je znal izvrstno krtačiti konje in voditi trojko, potem delavec v tovarni za zrcala. Po reviziji ga je mestna občina v Jekaterinoslavu imenovala za svojega uradnika. V tem

burnem življenju je našel ujetnik brate v ruskih muzikih, z njimi je živel, delal in snoval načrte za preosnovno družbo, ki bo prišla bolj pravična, bolj krščanska. Iz velikanskega potopa ruske revolucije je gledal slovenski ujetnik proti zapadu, kjer leži slovenska zemlja, domovina slovenskih kmetov in delavcev. Mali narodi vsega sveta so tedaj dvigali glave, okoli na njihovih rokah so se drobili, le slovenska zemlja je bila mrtva in tiha kot pokopališče. A glej, nenadoma se je prebudil mrlič v grobu, iz jame je zadonel mladosten in krepak glas: Slovenski rod hoče živeti.

Črez vsvo Evropo odmeva krepki glas Janeza Ev. Kreka in prodre v globino Rusije do slovenskih fantov. Proti domovini, ki se v silni borbi oprošča tujega jarma, so odprte njih oči, h domačemu rodu jih vleče srce.

Delo doma.

Spomladi 1919 je pripotoval mož domov. V Zagrebu je položil doktorat in na sveti večer l. 1920 smo Goričani pozdravili v Solaknu prijatelja, ki se je odločil, ostati z domačim ljudstvom. V Gorici je prevzel mesto tajnika Političnega društva »Edinosti«, kjer je še danes. Delo, ki ga je na tem mestu izvršil, je ogromno. V družbi z Virgilijem Ščekom in driem Besednjakom se je lotil najtežavnejšega gospodarskega vprašanja poveljne Goriške, vojne odškodnine. Meštariji in tuje, nezanesljive družbe so nastavile mreže, da ulovijo vanje vojne oškodovance. Vlada je hudo udarila vojne oškodovance. Treba je bilo sposobnih in nesebičnih ljudi, da se postavijo v bran vojnih oškodovancev. Skupno s italijanskimi gospodarskimi in političnimi organizacijami so dr. Bitežnik in tovariši v imenu »Kmetstvo-delavske zveze« ustanovili Stalni odbor za zaščito vojnih oškodovancev. Tako so dosegli, da se je rok za vlaganje prošenj podaljšal — in to pomeni težke milijone v korist naših ljudi. Dosegli so, da se količnik, s katerim se množi predvojna vrednost vojne škode, ni znižal. Tako so rešili ogromne svote našim ljudem. Dr. Bitežnik je s pomočjo organizacije dosegel, da so posestnikom vojnega materiala vsteli material v vojno odškodnino. V to vrsto dela spada tudi najnovejša organizacija vojnih oškodovancev, »Odbor za zaščito Cergovcev«, čigar tajnik je dr. Bitežnik.

Kmetje in delavci, združite se!

S tem pozivom je stopil naš politični delavec pred domače ljudstvo. Naši najzavednejši ljudje so se odzvali na ta klic in širok dežele so začeli snovati Kmetstvo-delavske zveze. Na zastavi te ljudske organizacije je zapisano: Grudno ljudstvo naj samo vlada v občini in deželi; — z druženimi močmi se bo delovno ljudstvo osvobodilo kapitalizma; — narodi bodo bratje, ko bodo imeli enake pravice! S tem jasnim, velikim programom je stopila Kmetstvo-delavska zveza pred ljudstvo. Kdo se ne spominja živalnega gibanja po deželi, veličastnih shodov, na katerih je govoril dr. Bitežnik in sestankov na katerih so naši možje sklepali o poglobitvah vprašanj kmečkega in delavskega stanu. — Če bi imeli Slovenci pravice in svobodo, ki so zapisane v ustavi kraljevine Italije, bi danes bili že desetisoči naših kmetov in delavcev Združeni v tej veliki zvezi. Duša in glavna moč te organizacije so Bitežnik, Šček, Besednjak.

Josip Bitežnik je svojo veliko delavnost obrnil tudi v prid našim vinogradnikom. Je tajnik »Vinarske zveze«, ki ima namen, odpreti domačemu vinskemu pridelku novih trgov. Citatelji »Straže« ga poznajo iz poučnih člankov o davkih, o občinski in deželni upravi, ki so se vrstili teden za tednom v našem listu.

Ta mož ni gospod, ampak priprost in vztrajen delavec. Slovensko ljudstvo mu bo, če ga izvoli, poverilo novo delo: da bodi tolmač njegovih želja in pravic.

Zdelo se mi je potrebno napisati te vrste: ne zato, da bi izkazal čast možem ki jim do slave nič ni, ampak zato da izkažemo čast re-nici. (K.)

Mi poznamo, bratje, vaš junaški duh! Ali tudi mi Slovenci smo z njim napolnjeni. Naj pridejo naši sovražniki odkoder hočejo, videli bodo, da je Slavjan pripraven kerv ino življenje narodnost posvetiti.

Poslanica štajerskih Slovencev iz leta 1848. Hrvatskemu saboru.

GOSPODARSTVO.

Draginja narašča.

Dnevno življenje postaja vsak dan dražje. Za pridelovanje najpotrebnejše blago je stalo

Leta 1914: 100 lir; decembra 1922: 479 lir; decembra 1923: 509 lir; januarja 1924: 523 lir.

V februarju so se cene dvignile, v mareu skakajo navzgor.

Cene na debelo.

V februarju 1924 je porasla cena žitu, krompirju, rižu, olju, kavi, sladkorju; malo so se znižale cene masla, mleka, jaje in oblačil. V zadnjih tednih so cene žita, kave in sladkorja nično poskočile, kar bomo kmalu čutili pri cenah na drobno.

Vzroki.

Splošni vzrok je ta, da lira zgublja na vrednosti. V decembru 1922 si dal za dolar 19.50 lir, danes pa stane dolar 23 lir! Angleški funt je stal takrat 90 lir, sedaj stane 100! V našo državo pa pride lep del žita, kave, sladkorja iz Amerike; premog kupujemo na Angleškem; in vse kupujemo s funti in dolarji.

Drugi vzrok je, da se je zvišala cena nekaterim vrstam blaga, ki jih uvažamo. Angleški premog je podražil radi delavskih stavk v Angliji. Zato je podražalo vse blago, za katerega produkcija je potreben premog. Sladkor in kava sta se podražala takole: Količina, ki si jo dobil l. 1914 za sto lir je stala

novembra 1923: L. 487; decembra 1923: L. 493; januarja 1924: L. 550.

V prvih dneh tekočega meseca so cene sladkorju in kavi zelo poskočile. Podražalo pa se je tudi žito, moka, kruh.

Povprečni pridelok

na en hektar zemlje znaša v

Italiji 10,6 kvintalov; Franciji 133; Rumuniji 9.—; Belgiji 24; Holandski 26.—; Dansko 30; Združenih državah 9.—; Rusiji 4.—.

Z intenzivnim umnim obdelovanjem dosežemo na isti ploskvi zemlje višji pridelok. Čim višji je povprečni pridelok, tem višja je strokovna naobrazba kmetovalcev.

Vzgoja pritličnega sadnega drevja.

Splošna želja posestnikov v vrtovja je da si vzgoje čim lepše in čim rodovitnejše sadno drevje. Na žalost moramo ugotoviti, da pri nas pač ni opaziti vrtov, ki bi v vsakem oziru odgovarjali skrbnim in pravičnim načelom sadjereje. Nasprotno pa vidimo marsikje sicer lepe in obsejne vrtove, ki pa so posajeni s slabim in zaniknim drevjem. Glavni vzrok temu je, da manjka med našimi sadjerejci onega potrebnega zanimanja, veselja, značaja, dobre volje in ljubezni do sadnega drevja. Drugo pa je tudi to, da kdor si sam osebno ne prizadeva, vzgojiti čim lepše in bogatejše sadno drevje ter se zanaša le na druge, morda najete ljudi, ta pač

ne bo dosegel v sadjereji veliko uspehov.

Vesolja, smisla in ljubezni je tedaj treba. Kdor ima te tri lastnosti, najde sredstva in pota, da se pouči, saj imamo na razpolago v tem predmetu mnogo lepih dobrih knjig, časopisov itd. Vendar ta sredstva še nikakor ne bi zadostovala, ako sadjerejec nima tudi nekoliko ročne spretnosti. Ni težko, niti sramotno, tudi ne zamudno; nasprotno: zanimivo, pobudno in kratkočasno je pečati se s sadjerejstvom. So zelo odlični ljudje, med njimi mnogo žensk, ki se radi zaposlujejo na vrtu. Vztrajnost in potrpežljivost pri vzgoji drevesa pa sta dva najvažnejša predpogoja. Sadno drevo ne zraste v enem ali dveh letih; treba je čakati, potrpežljivo čakati in vztrajno delati in tako uspehi ne bodo izostali. Veliko jih je, ki sicer začno, malokdo pa nadaljuje in konča.

Glavni smoter sadjereje je tedaj ta, da dosežemo žlahtno sadje, ki nam ga da lepo drevo, katero je tudi v okras vrtu in v veselje oskrbovalcu celo leto. Veselje večkrat odtehta gmotni užitek.

Ni pa vsako sadno drevje tako, da bi z njim dosegli oba omenjena smotra. Zato moramo govoriti le o tistih plemenih, ki jih je treba gojiti, da dosežemo oba smotra. Tako sadno drevje delimo v dve veliki kategoriji in sicer v pečasto in koščičasto. K pečkastemu spadajo hruške, jabolna itd., k koščičastemu pa prštevane, breskve, marelice, slive, češnje itd.

K splošnim pojmom o drevju na malem vrtu spada predvsem oblika drevesa, z ozirom na obseg in deblo. Govorimo o pritličnem drevju, katero spada na majhne vrtove. Kdor si hoče svoj vrt lepo urediti, ta mora drevje brezpogojno gojiti. Pritlično drevje pa je sploh namenjeno za gojitev. Z dekorativnega stališča se lahko poslužimo tudi višnje, češnje, slive, breskve ali kaj podobnega. Važno je vprašanje glede vzgoje vrha. Lahko pustimo, da ostane oblika vrha naravna ali nepravilna, lahko pa vrh umetno priokrojimo in mu damo lepo simetrično obliko. Prvo je lažje vzgojiti, drugo težje, a je lepše. Dalje pride v poštev oblika glede stališča. Imamo sadno drevje posajeno na planem in pa tako, ki ga nasadimo ob zidu. Razlika med obema vrstama je ta, da drevje, posajeno na planem, raste v svojem polnem naravnem razvoju, medtem ko drevje, posajeno ob zidu dobi ploščato obliko. Takih oblik se poslužujemo čestokrat tudi pri takozvanih špalirnih nasadih. V vsakem slučaju je za vzgojo najprimernejša hruška, cepljena na kutino. Kdor se je pa odločil za jabolano, ta mora cepiti na padiževce. Za naravne oblike na planem je primerna jabolana, a za umetne oblike, zlasti

one ob zidu, pride brezpogojno hruska v postev.

Sadnega drevja ne vzgajamo doma, kakor zelenjavo iz semena. Imamo posebne drevesnice, odkoder dobivamo nekake temeljne oblike mladih rastlin, iz katerih moramo vzgojiti drevo sami. Te oblike so enoletni cepljenci (iz njega se da vzgojiti vse), dvoletna drevesa z enoletnim vrhom (iz tega vzgajamo drevje za na planem) in zopet dvoletna drevesa z enoletnim vrhom posebno gojena za špalirne nasade.

Da pa bode priden sadjerejec do-

segel pri vzgoji svojega sadnega vrta v resnici oba zgoraj navedena smotra, tedaj mora predvsem poskrbeti, da pripravi drevju ugoden položaj v zemlji in gledati mora na to, da posadi nepoškodovane cepljence. Le na ta način bo postalo drevo čvrsto, zdravo in rodovitno.

Z bližajočo se pomladjo se začne odpirati delo na vrtu. Koliko veselja, užitka, dobička, zabave, a tudi prijetne skrbi pripravljiva vrt sadjerejeu. Pa pride jesen in bogato poplačan ves trud med letom.

Kaj je novega na deželi.

RIHEMBERK.

Te dni je odšel od nas kaplan, g. Leopold Arko. Obrekovanje, s katerim so se dolgo borili zoper njega naši brezveči in narodni odpadniki, je bilo dobro orožje in v spretnih rokah. Obródi-vo je svoj sad in g. Arko je moral po daljšem dobesednem stradanju oditi iz Rihemberka. Njegov odhod je bil slika žalostnih dogodkov poslednjih dni, izmed katerih stoji v ospredju tragična smrt ge. Krševan v Preserji. Samec je korakal od kaplanije, nekdanjega bivališča slavnega Simona Gregorčiča proti postaji. Na razpotju pri Governi se mu je priključila kopica drobnih otrok, ki jim je bilo pač težko ločiti se od svojega dobrega veroučitelja. Toda spreved je polagoma rastele. Od vseh strani so prihajali resni gospodarji in vse polno žen in otrok se je zhralo k slovesu. Stoglava množica je napolnila prostor pred postajo. Številno ljudstvo se je poslavljalo tiho, v senci pilastih bajonet. Ko se je vlak zganil, je pozdravilo odhajajočega z živijo — klici in se mirno razšlo.

Vsemogočni Cigoj, mož devetero prepričan, komandant rihemberških odpušnikov, pa bo mogoče sedaj našel mir v svoji lepi hiši ob cesti — in tudi njegova manj mogočna druga, bogatina Matie in Stanko iz Čvetroža, bodeta mirovala. Kajti veliko nevarnost so odstranili iz občine s svojo vztrajnostjo in požrtvovalnim delom.

„Kršč. soc. izobr. društvo“ v Rihemberku je priredilo g. Leopolda Arkotu, bivšemu predsedniku in častnemu članu malo posl. slavnost. Toda ne ljub pripetljaj — naši tamburaši so baje zašli v napačne note — je hotel, da je nastopila oborožena sila. Razšli smo se, predno je bil program izerpan. Sicer pa, saj v ostalem nismo hoteli povedati svojemu bivšemu predsedniku drugega, nego da smo mu hvaležni za njegov trud med nami in, da ostajamo zvesti načelom, ki jih je razvil v društvu, kateremu je bil skozi dobo treh let predsednik in vodnik.

Vrhpolje.

Na sv. Jožefa dan so pridrdrali v našo vas avtomobili. V njih so sedeli advokat Pisenti iz Vidma, Peternelli in Bendelli in kakih 30 drugih snoparjev. Čakalo jih je dobro in toplo kosilo, ki so ga preveselo zaužili pod milim nebom.

Vaščani so gledali tujo družbo pri pečenki in izbranih vinih in so praševali: »Kdo bo plačal?« Pa so pogruntali, da vse to plača kmet z dvanajstimi davki. Ko so se možje okrepčali, so se dvignili v avtomobile. Deset avtov je bilo pripravljenih za domačine. A prišlo je le pet ljudi. Snoparji so se nekaj jezili in so jo popihali v Vipavo. Tu se je vršil shod, govoril je Pisenti, grozil nam je, nas hotel ostrašiti. So nas vipavske Slovence že drugačni ljudje strašili, kot je ta čudni mož!

Mi smo že barona Heina videli, grozil nam je, pa je »on« šel, mi smo ostali! So nam generali grozili, pa so oni izginili, mi smo ostali! Pa so bili ti ljudje bolj brihtni in vplivni kot videmski advokat. Ko so se ljudje razhajali so se pomenili: »Mi Pisentija ne bomo reševali, naša je lipa!« In tako se bo zgodilo.

VRHOVLJE.

Če pojde tako naprej, se bo božja njiva na našem pokopališču prenapolnila. Nedeljo 23. marca je velika množica pogrebcev prispremila doli iz Črnaškega 32 letno Rozalijo Peršolja, katero je pobrala porodna mrzlca.

Naslednji dan je bila vrsta pogrebcev še daljša. Petek poprej je 35 letnega Andreja Brezigarja, ki je bil menda najmočnejši Vrhovec, tam na planini grdo ranila - nesrečna granata. Zdravniku je bilo treba le malo kože prestriči, pa je bila ena noga na dvoje. Tudi druga noga je bila močno ranjena. Petek popoldne so ga peljali v Gorico v bolnišnico, pondeljek popoldne nazaj domov v črni grob.

Ljudje so pokazali pri obeh mnogo sočutja.

IZ KALA.

Dne 25. t. m. je sklicala fašistovska stranka volilni shod, kateri je jako klaverno potekel. Vdeležba je bila jako pičila, prišlo je nekaj koristolovcev, radovednežev in celo nekaj žensk. Kot govornika sta imela nastopiti bivši prefekt Pisenti in „Cavalire“ Peterneč, ki pa nista prišla vsled nam neznanih vzrokov. Mesto omenjenih dveh gospodov, sta prišla g. Musnich in neki drugi gospod od tehničnega departamenta iz Kanala, ki je prvi povzel besedo; govoril je v italjanskem jeziku. Polagal je zborovalcem na srce, naj dobro pomislijo, komu oddajo svoj glas dne 6. aprila. Povdarjal je, da fašistovska stranka ne potrebuje slovenskih glasov, pač pa, da je v interesu ljudstva, da glasuje za fašistovsko stranko, od katere edino lahko pričakujemo pomoč. Med drugim je dejal, da oni bodo smatrali, vsakega, ki odda svoj glas za slovansko listo, kot protidržaven element. Ko je on končal svoj govor, je povzel besedo g. Musnich, davčni iztirjevalec v Kanalu.

Tolmačil je besede prejšnjega govornika. Predvsem je ostro napadal bivšega poslanca g. Šteka, ter zasramoval slovansko politiko v Julijski Krajini. Med zborovalci je to vzbudilo veliko ogorčenje. Prekinjali so ga z medklici in protigovori. Gospod Musnich je nato postal ves besen, zagrozil je celo nekemu zborovalcu z aretacijo, ako zine le še eno besedo. Večina zborovalcev je nato s protestom zapustila dvorano. Govornika je to raztogotilo, da ni mogel več do besede. Naj g. davčni iztirjevalec ropota, kolikor hoče, pri nas nič ne doseže. Mi nismo taki breznačajneži, kot se žalibog vdobijo v Brdih, zvesti hočemo ostati našim narodnim načelom ter bomo gla-

sovali za slovansko listo. Kdo se boji smešnih groženj, da vojne odškodnine zavedni Slovenci ne bomo dobili? Tem grožnjam verjamejo le zabiti ljudje, mi pa vemo, da nobeden teh snoparjev ne upa ponavljati v Gorici groženj, ki jih nam gorjanom pravi.

SRPENICA.

Umrta je v Kairi naša rojakinja blaga Ana Šulin. Dobrosrčne Slovenke iz Kaira v Egiptu so ji priredile krasen pogreb, s cvetjem in petjem so jo spremeniše do groba. Vsem blagim dušam, posebno pa gđ. Katerini Braz naj gre prisrečna zahvala sorodnikov.

SOLKAN.

Kakor je že znano čitateljem G. S. je baje pripravljala pri nas v Solkanu velika zarota za 6. aprila. Vsled tega je čutila oblast potrebo, da nam je poslala na pomoč oddelek milice, ki naj bi nadzirala volilno agitacijo ter po moči tudi sama agitirala za snop. Zato srečujemo po ulicah vedno kakšno patroljo, včasih s puško na rami, včasih pa z letaki pod pazduho. Saj slabega namena menda nimajo, marsikateri bi celo rekli, da nam želijo dobro, ker fikajno z umetniškimi letaki dovede, posebno one ob stopnicah v občinskem domu. Bojijo se namreč, da si bomo obleko pobelili, če bi se naslonili na gol zid, ko bomo šli na volišče. — No, previdnost je včasih le dobra. — Se boljši, in bolj častni posel ima pa poveljnik milice. Organizirati mora tudi v naši vasi društvo snopov in to še pred volitvami. Zato hodi od hiše do hiše beračiti, da bi pristopili v snop. A vse brez uspeha. S ponosom lahko rečemo: „Solkanci so bili in bodemo vedno zavedni in značajni. Nikdar se ne damo podkupiti, še najmanj pa od enega, ki biva pri nas komaj par dni. Z delom naj prej pokaže kaj je in kaj zmore, ker drugače se niti ne menimo ž njim!“

Solkanci.

Kakor povsod tako je tudi pri nas začelo pritiskanje na trgovce, gostilničarje in sploh vse Solkanec, ki imajo licence in patente. Neki poročnik milice je obredel celo vas in silil ljudi v fašjo. Slišale so se grožnje, da zgubi koncesijo vsak, kdor se ne vpiše in ne glasuje za fašiste. Takim volilnim strašilom se smeje vsak Solkanec, ker ve, da so slične grožnje od zunaj votle od notraj pa prazne.

Zavedni solkanski Slovenci se ne dajo plašiti s takimi bedarijami in bodo storili 6. aprila vsi svojo dolžnost.

CEROVO.

Včeraj v nedeljo po blagoslovu se je vršil tukaj volilni fašistovski shod. Možje volilec, ki so hoteli po blagoslovu raziti se, so bili od narodne milice prisiljeni udeležiti se shoda. Na tak nelep način so zbrali skupaj približno 100 ljudi. Govoril je tajnik cerovskega fašja, ki je prepričeval volilce, naj ne volijo slovenske stranke, ker je protidržavna. Obljubljal je, da če bomo volili sedaj za državno stranko, nam bodo pri prihodnjih volitvah dali 12 poslancev. V občino se bo naselila sreča: dobili bomo vojno odškodnino in iz državne blagajne bodo kar deževala razne podpore.

Nas volilec pa take lepo zveneče besede in krasne obljube niso, premamile in dne 6. aprila bomo to dokazali, ker vsi bomo volili za lipo.

GRGAR.

V nedeljo se je prikazal v Grgarju fašistovski odposlanec, sklicel sestanek ter rekel: „Kaj boste glasovali osle za poslance?“ Odgovoril je mož Grgarec: „Ker so osli naši, zato bomo zanje glasovali“. Tak je bil shod slavnega odposlanca, o uspehu se bo pričel po 6. aprilu.

RENČE.

V nedeljo se nam je predstavil novi občinski komisar Graziani. Po maši je dal razglasiti, naj možje pridejo h njemu. Ko smo prišli, je imel nagovor, kjer je povedal tole: V moji občini mora postati drugače, kot je bilo. Obljubljam vam, da bom sezidal novo šolo, da bom popravil poti in da bom dosegel pri vladi, da zbrishe občinske dolgove. Vse to boste dobili če bo v Renčah ob volitvah večina glasovala za fašizem. Enega nam komisar ni obljubil: Vsakemu volilcu eno zlato uro!

Dva fašistovska shoda v Brdih.

Včeraj v nedeljo je priredil D'Ottone volilni shod: pa mu ni uspel tako, kakor bi on želel. Prišlo je približno 15-20 oseb in ravnolotiko šolskih otrok. Komisar Cavalotti je hotel prepričati volilce, da v Italiji sme obstajati samo ena nacionalna stranka. Slovenska stranka pa tudi je nacionalna, zato naj izgine. Kdor misli voliti lipo, naj izgine v Jugoslavijo. — Shod je ravno tako klaro končal, kakor je začel. D'Ottone takrat ni imel sreče.

Drugi shod se je vršil v Vipolzah, ob prisotnosti 15tih volilcev, večinoma trdnih naših ljudi. Čudnega zdravnika Brda predobro poznajo!

VOLILNIM ODBOROM.

1.) Skrbite, da bode imeli vsi volilci volilno izkaznico;

2.) noben volilec vaše volilne sekcije ne sme ostati doma; zato izvršite natančno okrožnice, ki ste jih dobili;

3.) poučite svoje volilce, kako se glasuje in kako se vpogiba glasovnica;

4.) skrbite za to, da ostane v bližini volišča par volilcev, ki so že glasovali, da bodo lahko priznali (identificirali) volilce, ki niso še glasovali.

5.) V bližini volišča naj priredi vsak volilni odbor malo pisarno, v kateri naj se zglašijo vsi volilci; tam se volilec pouči o načinu glasovanja in vpogibanju glasovnic.

DAROVI.

Za Alojzijevišče: Vlč. g. Kos Josip (Gaberje) skupiček razprodanih dalij v znesku 55.— L; N. N. daruje 50.— L, vlč. g. Kos Josip (Otalež) 15.— L, vlč. g. Likar Ludvik, kaplan, 10.— L, gg.: Marušič Franc, mizar, 16.— L; učitelj Kmet, Podkraj, 10.— L; živi rožni venec v Vrtojbi nabral 7.— L; po 5.— L so darovali gg.: Srebrnič Jožef, Solkan; Kumar Josipina, Šempas; Šuc, Dobrovo, in N. G. Vsem: Bog stotero poplačaj!

Za Slovensko sirotišče: Kmetka posojilnica Kozana-Vipolže 70 L. Preč. g. Alf. Blažko 10 L.

Izobraževalno društvo „Lipek“ 25 L. Kmečka banka v Gorici 400 Lir. Bog vsem obilo poplačaj.

Izredni občni zbor HRANILNICE in POSOJILNICE v DORNBERGU, r. z. z neom. zavezo se bo vršil dne 13. aprila 1924 ob 11 uri dop. v posojilnični dvorani.

Dnevni red:

- 1.) Sprememba pravil,
- 2.) Slučajnosti.

Odbor.

VALUTA.

Dne 29. marca si plačal za 100 avstrijskih kron 3 in 1/4 vinarjev, za 100 dinarjev od 28.40 do 28.70 lir, za en ameriški dolar od 22.95 do 23.10 lir, za en pfund šterling od 99.10 do 99.40 lir.

Kako bomo volili?

V nedeljo 6. aprila začnejo volitve ob 9. uri zjutraj in trajajo do 9. zvečer. Najbolje storiš, če greš zjutraj volit. Ko greš od doma, vzemi volilno legitimacijo s seboj.

Kdor volilne legitimacije nima, ne more voliti! Ko stopiš v volilno sobo, daj legitimacijo predsedniku komisije; on ti bo dal državno volilno izkaznico. Stopi nato v volilno kabino. Prav sam si, tu te nihče ne vidi. V rokah imaš volilno glasovnico, ki takole izgleda:

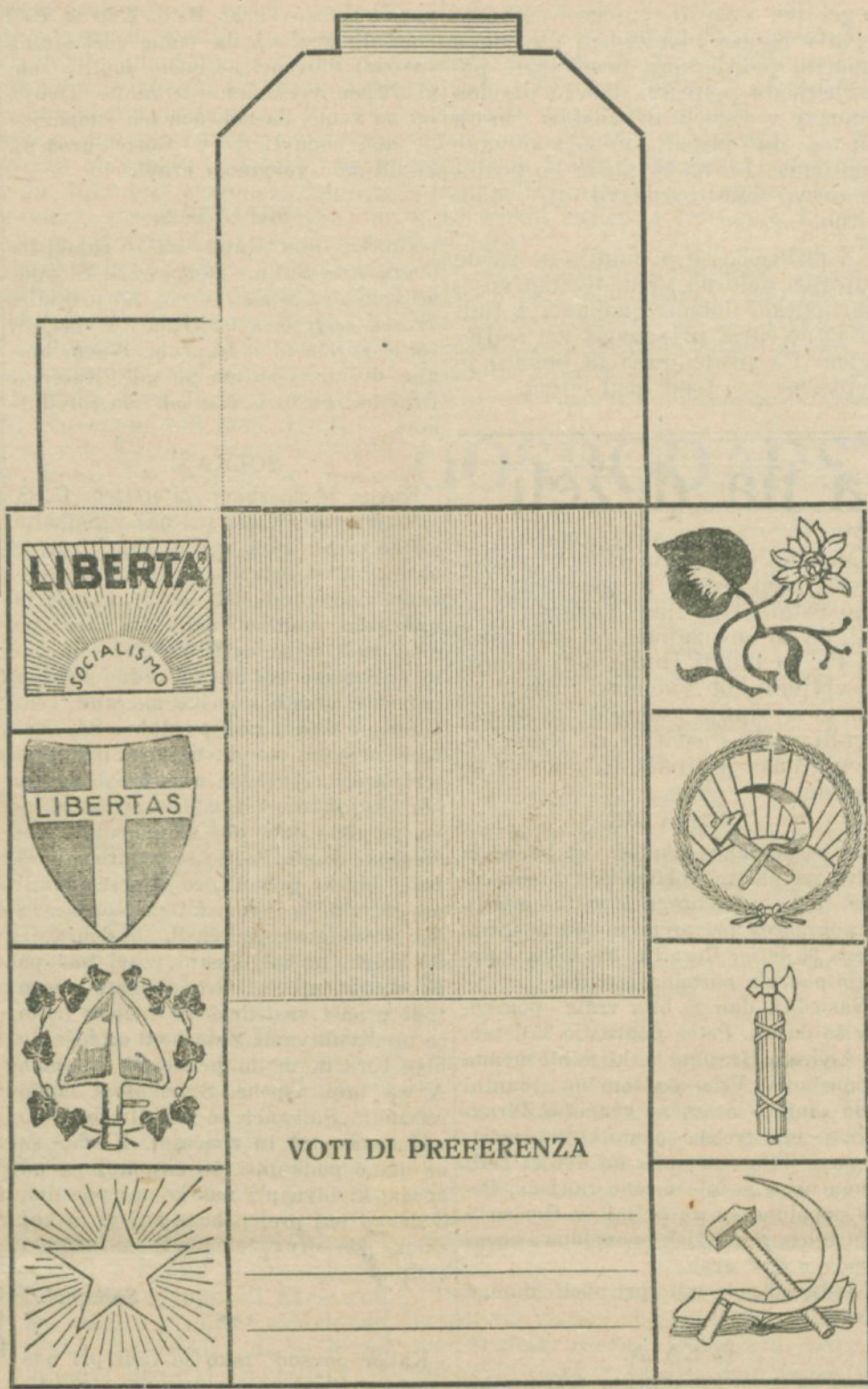
Na državni glasovnici vidiš osem različnih volilnih znakov, štiri na levem in štiri na desnem robu. Na desnem robu vidiš znak Slovencev,

lipovo vejico in evet očnice

Vzemi svinčnik, ki ga najdeš v kabini. Če si Slovenec, moraš napraviti eno ali dve debeli črti čez ta slovanski znak. Na spodnje črte napiše številke 1, 2, 3. Potem zgani glasovnico tako, da tem zgani glasovnico tako, da ta preganeš najprej spodnji rob, potem oba stranska, na zadnje gorenji rob. Pazi dobro, da repek na levi ostane zunaj. Zdaj zalepi, stopi iz kabine in oddaj glasovnico predsedniku komisije. Tako si izpolnil volilno dolžnost.

Nihče ne bo vedel.

kako si glasoval! Predsednik mora repek odtrgati, potem vrže glasovnico samo v žaro. Vse glasovnice v žari so do pičice enake, tudi ko bodo glasovnice odprli, ne bo nihče mogel reči, ali je črta čez znak napravil Peter ali ti. Zato prav nič strahu, ker volitev je tajna. Skozi stene kabine ne more nihče videti, izkaznice so vse enake, svinčnik je za vse enak, črte pa nihče spoznal ne bo, da je tvoja. Zato naj si nihče ne da slepariti od ljudi, ki mislijo, da smo Slovenci zabiti. Zapomni si: Slovenci morajo črtati znak z lipo in očnico!

VOLILNI POVK

PRAVICE IN DOLŽNOSTI ZASTOPNIKOV SLOVANSKE KANDIDATNE LISTE.

1.) Zastopnik kandidatne liste ima v smislu čl. 55. v. z. pravico, da prisostvuje vsemu poslovanju volilnega urada; sedež mu določi predsednik volilne komisije pri volilni mizi ali pa kje drugje, na vsak način pa mora biti odkazano zastopniku liste tako mesto, da lahko nadzoruje vse volilno poslovanje.

2.) Zastopnik kand. liste ima pravico zahtevati, da se vzamejo njegove izjave na zapisnik.

3.) Predsednik volilne komisije sme odstraniti zastopnika kand. liste, če vprizarja nasilstva ali pa če močno moti redni potek volilnega poslovanja kljub temu, da ga je predsednik že dvakrat pozval k redu.

4.) Zastopniki naše kandidatne liste morajo biti v soboto dne 5. aprila na volišču ob 4. uri popoldne. Ob tej uri se namreč prične volilno delo volilnega urada. Naši zastopniki naj gredo v soboto ob 4. uri na volišče, četudi bi jih predsednik ne pozval na volišče.

5.) V soboto popoldne pred volitvami mora volilna komisija namreč napisati na število glasovnic, ki odgovarja številu vpisanih volilcev zaporedno številko. Na zunanji strani glasovnice postavi skrutinator svoj podpis. Vsako glasovnico naj podpiše za skrutinatorjem tudi zastopnik slov. kand. liste. To pravico mu daje člen 65. vol. zakona.

6.) Če bi se drugače ne mogla ugotoviti istovetnost (identiteta) volilčeva, naj to stori zastopnik liste, če volilca pozna. V tem slučaju se mora podpisati v zato določenem oddelku volilnega imenika.

7.) Zastopniki kandidatne liste naj posebno pazijo, da je popolnoma zajamčena svoboda in tajnost glasovanja.

8.) Ob vsaki nepravilnosti naj posredujejo pri predsedniku. Naj vodijo za svojo uporabo natančni zapisnik o vseh morebitnih nepravilnostih, i. t. d.

9.) Naj pazijo, da ne bo mogel noben volilec glasovati pod krivim imenom.

10.) S posebno pozornostjo naj motrijo vse postopanje pri šteju glasov, ako, da bo vsaka zloraba in vsako sleparstvo izključeno.

11.) Naš zastopnik mora biti v nedeljo že pred 7 uro na volišču. Od 7. in najbolj pozno do 9. zjutraj mora namreč volilna komisija pritisniti na levo zunanjo stran vsake glasovnice pečat volilne sekcije.

12.) Zastopnik kand. liste mora biti pozoren glede glasovnice na sledečih 5 stvari: a) Vsaka glasovnica mora imeti zaporedno številko na repku; b) predsednik mora glasno prečitati zaporedno številko, ki je napisana na repku, predno jo izroči volilecu in eden izmed skrutinatorjev jo mora napisati

pri imenu dotičnega volilca v volilni imenik; naš zastopnik se mora v vsakem slučaju prepričati, če je skrutinator napisal isto številko, ki je napisan na repku; c.) zastopnik se mora prepričati, če ima vsaka glasovnica podpis skrutinatorjev; d.) če ima glasovnica pečat; e.) paziti na to, da volilec ne odtrga pri glasovnici repka, temveč, da odda po glasovanju predsedniku glasovnico z repkom.

13.) Zastopnik naj zahteva od predsednika volilne komisije, da pouči vsakega volilca:

a.) da mora prečrtati s črnim svinčnikom tisti volilni znak, ki ga je sam izvolil;

b.) da lahko odda tri preferenčne glasove trem kandidatom tiste kand. liste, katere znak bo prečrtal;

c.) kako se zvije glasovnica in kje se zalepi.

14.) Zastopnik naj opozori predsednika, da mora biti v volilni kabini vedno črni svinčnik.

15.) Če bi bila glasovnica pokvarjena ali če bi volilec sam pokvaril glasovnico, potem ima pravico zahtevati drugo glasovnico od predsednika volilne komisije; volilec pokvari lahko glasovnico n. pr. pri zavijanju. Več kot dve glasovnici ne more noben volilec dobiti.

16.) Zastopnik naj posebno pazi na to, da odtrga predsednik repek od glasovnice, predno jo vrže v drugo žaro;

17.) Zastopnik naj pazi, da daje

predsednik volilec glasovnice iz ene žare ter da jih po glasovanju vrže v drugo žaro;

18.) Zastopnik liste podpiše na zunanji strani ovitke, v katere se spravijo neveljavne, sporne, pokvarjene glasovnice kakor tudi vse veljavne glasovnice.

19.) Zastopnik podpiše vsak list zapisnika, seveda če se z njim strinja; drugače naj zahteva da se zapisnik popravi ali pa se stavi na zapisnik njegove izjave; ravno tako podpiše zastopnik tudi ovitek na zunanji strani, v katerega se zavijejo dva izvoda zapisnika.

20.) Zastopnik podpiše tudi ovitek, v katerega se spravi izvleček zapisnika, ki se mora odposlati pristojnemu okrajnemu sodniku.

21.) Zastopniki imajo pravico prisostvovati otvoritvi izvlečka zapisnika in okrajni sodnik jih mora tudi povabiti k temu činu; istotako podpišejo zastopniki strank lahko tudi vsak list prepisa tega izvlečka, ki ga dopošlje potem okrajni sodnik na prizadeto županstvo volilne sekcije.

Vsi ti podpisi zastopnikov strank so za vsako stranko zelo važni.

Zastopnik sme podpisati samo v slučaju, če je vse v redu. Drugače naj ne podpiše. Temveč naj zahteva, da se zapisnik izpravi oziroma naj zahteva, da se njegove pripombe zabeležijo; potem naj šele podpiše.

22.) Vsak naš zastopnik naj si kupi malo knjižico, v katero naj zabeleži vse nepravilnosti in nezakonitosti pri volilnem postopanju. To naj si naši zastopniki posebno dobro zapomnijo.

KAKO SE VOLI?

1. Doma vzameš volilno spričevalo, ki si je dobil od županstva. Ako si je izgubil, naj ti županstvo izda drugo.

2. Dne 6. aprila bo volišče odprto od 7. ure zjutraj do 9. ure zvečer.

3. Izroči predsedniku volilno spričevalo.

4. Predsednik ti izroči glasovnico.

5. Stopi v volilno kabino, ki je podobna spovednici, ter se dobro zapri.

6. Raztegni glasovnico ter si jo oglej. Na desni strani vidiš naš znak: lipovo vejico, prekrižano z očnico (edelvajs). Vzemi svinčnik, ki leži na mizi; če pa ga ni, vzemi svoj svinčnik ali pa pojdi k predsedniku, ki mora skrbeti, da je svinčnik v kabini. Prečrtaj ali prekrižaj naš znak, pusti druge znake pri miru!

7. Nato zapri, upogni glasovnico. Kako? Upogni najprej spodnji del do črnega roba, (ena tretjina glasovnice) da bo ležal na srednjem delu; nato upogni desni del proti sredi, nato upogni levi del glasovnice, nato še gorenji del. Gorenji del ima naliman košček; oslini ga in zalepi glasovnico.

8. Pazi na to! Na levi strani ti ostane nekak repek, ki sam ne veš zakaj je tam in kam bi ga zalimal. Ta repek se slabo drži glasovnice, ker je preluknjan. Le pusti ga, naj ven visi in ven gleda.

9. Stopi iz kabine in pojdi k predsedniku. Oddaj mu glasovnico. Predsednik odtrže repek in vrže glasovnico v žaro, ki je podobna nekaki crni iz žice. Reci zbogom in pojdi. Nihče nima pravice vedeti, kako in kaj si volil.

Volilci, volitve so strogo tajne zato neustrašeno vsi na volišče.

Shod v Tolminu

v nedeljo, dne 30. marca 1924 je bil mnogobrojno obiskan in je potekel prav sijano. Udeležilo se je shoda nad 1600 volilcev. Navdušeno pozdravljen od naših volilcev je govoril naš kandidat dr. Wilfan med viharnim odobravanjem občinstva. Ugovore navzočih fašistov je dr. Wilfan zavrnil, in ker menda ni bilo drugih argumentov, so se nasprotniki proslavili s tem, da je eden izmed njih zalučal dve jajci proti našemu kandidatu, kateri sta pa zadeli ob steno, ob kateri je stal govornik. Neki drugi je prevrnil mizo, na kateri je stal govornik. Shod se je vključil tem incidentom nadaljeval in končal v redu.

Občudovali smo disciplino zavednih tolminskih volilcev. Zgrajali so se nad nedostojnim vedenjem političnih nasprotnikov. »Nič ne bomo dovolili, da se bo z našimi zastopniki na nedostojen način postopalo. To bomo pokazali tudi s svojimi glasovi na dan 6. aprila.« To je bil enodušni sklep naših Tolminec.

Shod v Bovecu

se je vršil istočasno dopoldne, kakor shod v Tolminu. Govoril je član slovanskega volilnega odbora, bivši poslanec dr. Podgornik dvajset minut pred volilci, ki so se zbrali v velikem številu. Četudi je bil shod napovedan takorekoc še iste dan zjutraj, ker odbor ni mogel poprej razpolagati radi odsotnosti kandidata Wilfana, ki ga je zadela družinska žalost. Ko je govornik dr. Podgornik hotel preiti v drugi del svojih izvajanj, je nestrpni zastopnik fašizma, inženir Fischer (puro sangue!) začel kričati, na kar je prisotni zastopnik oblasti shod razpustil, namesto da bi pozval k redu motilec shoda.

Volilci so se nato razšli, še bolj potrjeni v svojem sklepu, da dajo vsi 6. aprila svoj glas naši listi in da bodo delovali na to, da se vsi naši volilci vdeležijo volitev.

Shod v Kobaridu.

ki je bil napovedan še iste dan dopoldne za 3 $\frac{1}{2}$ uro popoldne, je bil dobro obiskan.

Vršil se je na trgu, kakor tudi shoda v Tolminu in Bovecu. Shod je otvoril v imenu slovanskega volilnega odbora dr. Podgornik in dal besedo našemu kandidatu dr. Wilfanu. Navzoči zastopniki fašistovske stranke so pred shodom dali zagotovilo, da bo varovana svoboda govora s tem, da pride tudi njihov zastopnik do besede, in da bodo zborovalci pozvani poslušati tudi protiizvajanja. V sled nestrpnosti male gruče fašistov pa je shod degeneriral v dvogovor, ker so fašisti zahtevali, da podajo našega govornika. Tekom tega dvogovora pa je nekdo od zadaj neopažen pristopil in ponovil prizor iz Tolmina, ter prevrnil mizo, na kateri je stal govornik. Ob takih pogojih se shod seveda ni mogel nadaljevati, in ga je dr. Podgornik takoj zaključil. Po vsem tem vedo tudi naši volilci v Kobaridu in njegovi okolici, kaj jim je storiti v nedeljo 6. aprila: **Nevstrašno iti vsi na volišče in voliti po svoji vesti slovansko listo z lipovo vejico in očnico.**

Iz navedenega izhaja, da videmski fašizem vstraja v zgrešeni svoji taktiki v odprtem nasprotju s taktiko svojih somišljenikov v tržaški in isterski provinci. Omeniti je še da

videmski fašisti niso štedili s slovanskimi proglesi in lepaki ter s tem sami priznali praktično potrebo rabe slovenskega jezika. Naj bi bili dosledni v tem pogledu ne samo ob volitvah, ampak tudi pri vseh oblastih v občevanju s slovanskim prebivalstvom in pri oblastvenih razglasilih.

Konečno je treba še povdariti

Shodi na Vipavskem in v Goriški okolici.

BURNO ZBOROVANJE

V AJDOVŠČINI.

Takoj po dvanajsti uri so se že začeli zgrinjati slovenski volilci na zborovanje v Ajdovščino. Prišli so iz vseh vasi od Ceste do Vipave. Iz Gorice se je pripeljal s poštnim avtom oddelek fašistov, s posebnimi avti so prišli voditelji goriških fašistov kapitan Venezia, dr. Verzignasse, Dörfles. Drug poštni avto je pripeljal iz Vipave četo fašistov, iz Lokavca je prikorakala godba. Na dvorišču g. Bratine je stalo krog tisoč slovenskih mož. V imenu Slovanskega volilnega odbora je g. notar Jurec otvoril shod in dal besedo drju Gaberščku. Pred ogromno množico je v tričetirurnem govoru razvil naš narodni program, utemeljil boj za slovensko šolo, za svobodo slovenske kulture in dokazal, kako globoko je zasidrana ta priprosta pravica v zavesti kulturne Evrope. Jasni in živahni govor so naši možje navdušeno odobraval, fašistovski prisileci pa so žvižgali. Ko je na koncu govornik pozval slovenske možje, naj izpolnijo v nedeljo svojo narodno dolžnost, se je dvignil cel vihar odobravanja. Predsednik je nato podal besedo drju Fornazariču; a tu se je oglasil g. kapitan Venezia in izjavil, da bo zdaj on govoril. Predsednik je ugodil, le da bi spremljevalci g. Venezije ne sitnarili. Kapitan Venezia je začel govor z mislijo, da nima namena govoriti slovanskim volilcem, ampak le drju Gaberščku. Obrnil se je proti našemu govorniku in mu povedal tole: Vaš govor bi bil prav lep, če bi ga bili spregovorili pred štirimi leti. Mi ne verujemo v vaše spreobrnjenje. Kajti v vsej zgodovini človeštva poznamo le en slučaj čudežne spreobrnitve: to je bilo takrat, ko se je v Damasku Savel izpreobrnil v Pavla. Dr. Wilfan pa ne pride v nebesa. (Nam je znan še en slučaj čudežne spreobrnitve: zgodil se je v Gorici, ko je sloviti zagovornik deželne avtonomije in nasprotnik fašizma postal čez noč vodja fašistov). Dr. Gaberšček je smehljaje poslušal to govorjenje, fašisti so ploskali, slovenske stotine so ohranile ledeno tišino.

Ko je g. Venezia zaključil svoj italijanski govor, je dobil besedo dr. Fornazarič. Komaj je ta začel govoriti, se je z druge strani oglasil vipavski fašist Krhne. Naenkrat je godba udarila koračnico, ker so fašisti mislili, da je Krhne zaveden Slovenec. Ko so zvedeli, da so se glede značaja tega moža zmotili, je godba nehala igrati. Krhne je začel govoriti: vsak drugi stavek je izval buren smeh med zborovalci, tako smešne in bedaste so bile trditve tega modrijana. Mož z rdeče-črno srajco se je n. pr. dvignil do trditve, da so slovanski poslanci krivi, da je zgorel »Narodni dom« v Trstu. Mnogim našim ljudem je bilo nevshečno gledati, kako mož meša po kislem zelju. Hoteli so iti domov, a zadržal jih je kordon fašistov, ki so naganjali ljudi, naj poslušajo. Celo fašisti so

blagodejni kontrast med moškim, resnim nastopom našega ljudstva in kričavim, otročijm vedenjem nasprotnikov, ki v zadregi za argumente hočejo zmagati z bučnim ustrahujočim nastopom. Resnost in močnost naših volilcev mora imponirati vsakomur in je vredna vse pohvale. Zato pa smo gotovi, da bo vspeh na naši strani.

se muzali. Ko je Krhne končal govor, je nastal čuden koncert: Godba udari, fašistovski šoferji spustijo vse motorje, troblje gučijo, Krhne se napeja, fašisti skušajo zapeti. Predsednik shoda se obrne na vladnega podkomisarija drja Marocca z zahtevo, da vpostavi mir. Podkomisar pa je potegnil pas, znamenje svoje oblasti in je razpustil shod.

Naši volilci so se mirno in v redu razšli, fašisti pa so udrli po trških ulicah, vihteč tolkače v rokah. Ker je na dvorišču igrala godba fašistovsko himno, so od naših ljudi na cesti zahtevali, da se odkrijejo. Onemu, ki ni hitro snel klobuka, so fašisti urno pomagali. Pred Lokarjevo hišo so oklofutali Dora Krateljca. Drli so naprej proti Šturijam, in naenkrat sta iz gruče fašistov, ki so stali pri lekarni, padla dva strela. En strel je zadel Antona Štrancarja, zidarja iz Zapuž 23 v bok. Izstrelek je ostal v notrajnosti telesa. Ranjenca so prenesli v bližnjo gostilno, kjer ga je preiskal dr. Furlani in ga z vozom Zelenega križa odposlal v bolnišnico v Gorico. Prognoza je rezervirana.

Danes smo dobili iz ajdovske okolice poročila, da vlada med našimi ljudmi velikansko ogorčenje. »Po naših vaseh se nismo nikoli streljali, pa tudi drugi nas ne bodo!« Povesod je strašno razburjenje. V nedeljo so goriški fašisti napeli vse sile, da zbudijo v naših Vipaveh srd proti sebi.

Da bodo pa naši Vipavci vedeli, kako nesramno poročajo gotovi laški listi o Slovencih, naj navedemo poročilo »Piccola« o shodu v Ajdovščini. »Slovanskemu govorniku drju Gaberščku sta odgovorila neki učitelj - fašist, ki je podrl vse njegove trditve in prof. Venezia, ki je zavrnil vse besedaste trditve drja Gaberščka; ta se je končno odstranil. Tako se je slovanski shod spremenil v fašistovskega med navdušenjem močne skupine ljudi. Wilfanovi pristaši se v znak protesta, zapustili dvorano, vzklikajoč sovražne besede proti Mussoliniju in proti fašizmu. Ostali fašisti pa niso hoteli odgovarjati na izivanje. Govorili so še mnogo časa in zaključili shod vzklikajoč Mussoliniju, fašizmu in domovini. Goriški fašisti so se že spravili na avtomobile, da bi se vrnili domov, ko je blizu šturskega mosta počil proti njim strel. Proti njim je streljal neki mladenič, kateri je po izvršenem činu začel bežati čez polja. Goriški fašisti so tedaj stopili iz avtomobilov in nekateri so se spustili v dir za mladeničem, ki je streljal, drugi pa so se ustavili na cesti, da bi se branili proti močmi gruči slovanskih nacjonalistov, ki so jih hoteli obkoliti. V tistem hipu je počil iz nekega okna strel proti fašistom. Prišlo je do spopada. Goriški fašisti so se morali braniti (!) s tolkači. Posredovali so orožniki, katere je vodil cav. Marocco in neki brigadir; ti so ločili obe gruči. Na mestu je ostal neki mož močno ranjen od revolverjeve krogle. To je neki Stran-

ger Anton, 44 let star, zidar v Šturjah. Na lice mesta je prišel hitro potem Zeleni križ iz Gorice, ki je z avtomobilom odpeljal ranjenca v bolnišnico Usmiljenih bratov, kjer so zdravniki ugotovili, da mu je krogla podrla skozi telo«.

Tako piše »Piccolo«. Tisoč udeležencev shoda je pričal, kako debele, žaljive so te laži. Ajdovščina in Šturje morejo pričati, kdo je napadel, kdo se je branil. Pribijamo, da na teh ostudnih lažeh nosijo sokrivdo lažnjivi vohuni slovenske krvi. Vipavci jih bodo sodili in obsodili v nedeljo z glasovnicami!

TRIJE SHODI V GORIŠKI OKOLICI.

V soboto so se naši možje zbrali na volilni shod na Vrhu sv. Mihaela. Govoril je član Slovanskega volilnega odbora Anton Vuk. V nedeljo zjutraj se je vršil številno obiskan shod v Opatjemselu, popoldne pa so se naši volilci sestali v Rubijah. Na obeh shodih je govoril zastopnik Slovanskega volilnega odbora Vuk.

Ne vdajte se v nobenemu pritisku in nobeni grožnji!

Volilna borba, kakor divja po naši deželi, je brez primere v zgodovini političnih bojev goriških Slovencev. Trume političnih agitatorjev preplavljajo slovenske vase in trge in izlivajo reke najgrših obrekovanj, laži, psovok in groženj na slovensko ljudstvo in njihove voditelje.

Javno hočemo ugotoviti in pobiti najbolj nesramne manevre naših narodnih nasprotnikov:

1.) Agitatorji vpijejo po naših vaseh, da je slovanska lista **proti-država**. Kdor glasuje za slovenske poslance, je sovražnik države.

Odgovor: Mussolini je kot načelnik vlade in najvišji predstavnik države priznal slovanskemu ljudstvu pravico do **lastnih slovanskih poslancev**. Kako more torej biti slovanska stranka protidržavna? Kdor tako govori, dela **proti** Mussoliniju.

Koncesije trgovcev in obrtnikov.
2.) Brezvestni agitatorji grozijo našim trgovcem, krčmarjem in obrtnikom, da jim bo vlada vzela koncesije, ako glasujejo za slovansko stranko.

Odgovor: Kdor tako govori, o brekuje državo in vlado. Zakaj on hoče dokazati slovanskemu ljudstvu, da je današnja vlada krivična, pristranska nasilna, ker tepta v blato zakonite pravice slovanskih državljanov.

Tem obrekovalcem države pokazite vrata in zakličite jim: **Marš ven!** Ne boste nas plašili s protizakonitimi grožnjami ki so prazna slama. Mi smo svobodni možje; se držimo zakona in pazite, da vas ne naznamo sodniji!

Nesramne laži o vojni odškodnini!
3.) Brezvestni agitatorji kričijo nevednemu ljudstvu: »Kdor glasuje za slovansko listo, zgubi vojno odškodnino! Kdor pa potegne z nami, temu bo odškodnina nemudoma izplačana!«

Odgovor: Prvič je vaša grožnja kaznivo izsiljevanje, radi katerega bi morali na zatozno klop. Drugič so vse vaše besede od začetka do konca sama laž.

Kje imate vi moč, da nam plačate vojno odškodnino? Ali mislite, da ne vemo, da odločujeta o odškodnini sodnija in financa? Tam pa niso še nikdar nikogar vprašali, v kakšni stranki si vpisan in še manj, za koga si glasoval!

Saj tega tudi nihče vedeti ne more, ker je glasovanje tajno. Zakaj nam pa do danes niste še izplačali vojne odškodnine, vi hinavci? Sedaj prihajate k nam s sladkimi obljubami in neumnimi grožnjami, po volitvah vas nihče ne bo več videl. Zakaj dokazujete Slovincem, da je vlada krivična? Ne šuntajte proti državi in ne obrekujte je! Pojdite, odkoder ste se vzeli, našega ljudstva ne boste farbali.

LOVSKI IN OROŽNI LISTI.

4.) Kdor glasuje za slovansko listo, ne dobi orožnega lista in temu se vzame lov.

Odgovor je kratek: Radi orožnega lista in lovskega dovoljenja ne bo noben slovenski mož in noben slovenski fant prodajal svojega prepričanja in izdajal svojega naroda. Poberite se iz pod nog in ne sramotite nas s svojim besedičenjem! Še enkrat vam zavpijemo: »Ne ščuvajte proti državi, ne obrekujte je!«

MOLČITE, SLOVENSKI VOHUNI!

5.) Slovenske izdajice grozijo svojim krvnim bratom z ostudno grožnjo: Od hiše do hiše od moza do moza bomo preiskovali, kako ste glasovali! Kdor bo glasoval za slovansko stranko, tega bomo že mi pritiskali!

Odgovor: Neznačajni slovenski odpadniki, ali se ne sramujete takega govorjenja? Ali nimate nič spoštovanja pred kostmi vaših očetov in vaših mater, da grozita tako podlo svojemu lastnemu rodu? Nič se vas ne bojimo, nizkotni vohuni. Mi bomo glasovali 6. aprila po svoji pošteni slovenski vesti in nikomur, najmanj pa vam, ne bomo polagali od tega računov. Volitev je tajna in le buteem je mogoče dopovedovati, da bodo slovenski vohuni ugotovili in zvedeli, kdo je glasoval za slovansko listo. Zapodite odpadnike od sebe in zavpijte jim na ves glas: »Proč od nas, slovenski vohuni, skrijte se v črno zemljo!«

PRITISK NA UBOGE INVALIDE.

6.) Sovražniki slovenskega ljudstva lazijo okoli slovenskih vojnih invalidov in jim pravijo: »Če glasujete za nas, bo vaša prošnja za invalidno podporo nemudoma rešena, če ne, ostanete brez podpore.«

Odgovor: Vse zastoj! Zaman ste se vrgli na uboge pohablence, te nesrečne žrtve svetovne vojne. Sedaj pred volitvami ste se začeli zanje brigati? Kje pa ste bili prej? Če ste tako dobri in mogočni, kakor pravite, bi morali imeti danes že vsi invalidi pokojnino.

Zakaj jim je niste dali? Ker nimate pri njej nič odločati in ker so vam slovenski invalidi deveta brigada. Ali mislite, da so naši ljudje tako neumni, da bodo verovali vašim lažem? Po 6. aprilu poberete šila in kopita in invalidi ostanejo z dolgim nosom.

20 OD STO.

Slovenski priganjači, ki letajo po deželi vohajoč po koncesijah, patentih, orožnih in lovskih listih našega ljudstva so proglasili, da mora od slovenskih volilcev glasovati 20 od sto za vladno listo.

Odgovor: Vemo dobro, zakaj si hočete priboriti 20 od sto slovenskih glasov. Vi jih ne potrebujete, da zmaga vaša lista, kajti dvetretinjska večina vam je že vnaprej zagotovljena. Petnajst poslancev dobite v Julijski Krajini na vsak način, tudi če bi vam Slovenci ne dali niti enega samega glasu. Čemu hočete torej imeti 20 od sto? Zato, da dokazete vladi, da je Pisenti-Peterneleova politika rodila med Slovenci že obilne sadove, da je bila torej dobra. Zato se trudijo za žive in mrtve, da bi nam ugrabili čim večje število volilcev. Vaše glasove, slovenski kmetje in delavci, hočejo nesti na krožniku v Rim in izjaviti: »Glej, vlada, tukaj so sadovi našega poldrugoletnega dela! Toliko in toliko Slovencev smo že poitalijančili, vlada podpiraj nas, da gremo naprej do konca!«

Ni izjavljamo gospodi že danes, da je njih bitka zgubljena. Nikdar ne bodo Slovenci po svobodni svoji volji glasovali za politiko nasilja proti lastnemu narodu. Dne 6. aprila bo slovansko ljudstvo šlo v boj za slovansko listo in zrušilo do tal bandel-peterneleovo politično stavbo.

O sijajnih shodih v Dornbergu, Rihemberku in Vapavi bomo, radi pomanjkanja prostora poročali šele drugič.

HLAPCA pridnega in zanesljivega, večkega voznika in razumnega pri kmetijstvu išče Josip Marmolja v Mirnu. Plača po dogovoru nastop takoj.

Naravne kože

stroji, barva in prireja po cenah brez konkurence podjetje **Walter Windsbach** - Via Carducci 10. Delo zajamčeno.

RAZGLAS.

Podpisano županstvo občine Ajdovščine si useja naznaniti slavnemu občinstvu, da se vršijo le tam redni mesečni semnji in sicer dne 10. vsakega meseca, odnosno v slučaju, da pade semenj na nedeljo ali praznik naslednjega dne.

Ostaneta neizspremenjena le dva semnja in sicer semenj sv. Ivana, dne 24.-6. in sv. Marije Terezije, dne 15.-10.

Toliko v znanje slavnemu občinstvu. Za mnogobrojen obisk se priporoča

ZUPANSTVO.

Ajdovščina, dne 27. 3. 1924.

POZOR!

ČITAJTE!

Nova trgovina s čevlji v Gorici

v Stolni ulici, nasproti stolne cerkve - Via Cavour št. 11. :: ::
Podpisana naznanjata sl. občinstvu, da sva otvorila lastno

TRGOVINO Z VSAKOVRSNIMI ČEVLJI

za gospode in kmete, za moške, ženske in otroke, priproste in najelegantnejše v Gorici, nasproti stolne cerkve, Via Cavour 11.

Izdelek domač in prvovrsten. Cene nizke in konkurenčne. Izvršujejo se tudi vsakovrstna popravila.

Za obilen obisk se priporoča udana

TRAMPUŽ, KOKELJ, trgovec.

NA DEBELO!

NA DROBNO!

Na razna vprašanja, naznanjamo da so šolske knjige Čitanke za II. in III. razred

Mario Pasqualis

»NA DEŽELI«

došle in se jih vdobi v knjigarni K. T. D. - Gorica.

V najem se odda mirni družina ali 2 sobi, kuhinja in vrtič. Casa rossa 4.

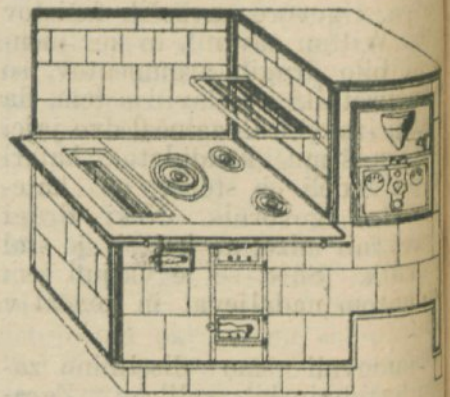
Širite „Goriško Stražo“

Josip Štrukelj

stavbeni ključavničar

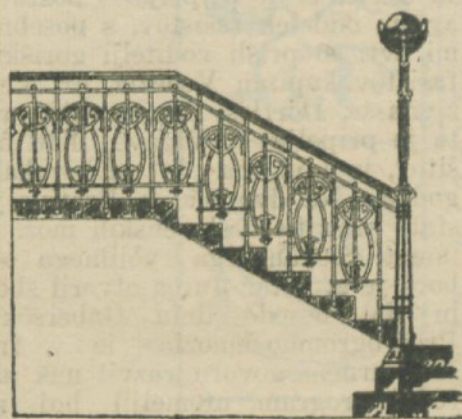
v Gorici, Piazza Cristo št. 1

priporočam občinstvu svoje v to stroko spadajoče izdelke. Imam tudi v zalogi različne štedilnike od L. 350 naprej, peč in kotle

po L. 170 do 250, peči po L. 45, rimske palice („Raibstange spagnolete“) po L. 5.60. Delo lično in solidno.

Pogodim se tudi za vzidavo štedilnikov in preskrbo majoličnih plošč tudi na deželi.

POZOR!!!

NA DOMAČO KROJAŠKO DELAVNICO!

V 12 urah izročim naročeno in izgotovljeno obleko po najnovšem kroju. — Delo natančno in trpežno. Cena najnižja.

EMIL SAURIN

GORICA — Via Arcivescovado 7 (nasproti škofije — GORICA)

Trgovina z manufakturnim blagom in drobnarijo. Blago prvovrstne.

POZOR!

POZOR!

na dobroznano domačo tvrdko

ANDREJ MAVRIČ

Via Carducci 8 — GORIZIA — Via Carducci 8

Ima v zalogi raznovrstno moško in žensko sukno, platno, percal, zephirje, kor tudi veliko množino češkega blaga. - Domače in češko perje, volno, travo, bombaž, vzmeti in izgotovljene stramace. - Lastna krojačnica, katere sprejema vsako naročilo in izvršuje to čno in po zmernih cenah.

Za obilen obisk se najtopljeje priporoča cenj. občinstvu ANDREJ MAVRIČ NA DEBELO!

NA DROBNO!

PODZUŽNICA

Ljubljanske kreditne banke v Gorici

Corso Verdi »Trgovski Dome«

Telefon št. 50 — Brzjavni naslov: Ljubljanska banka.

Delniška glavnica	CENTRALA:	Reserva SHS
in rezerve:	LJUBLJANA	Din.
Din. 50.000.000		10.000.000

Podružnice: Brežice, Celje, Černomelj, Kranj, Maribor, Metkovič, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obreštuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja.

Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantneje.